

ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ

Предшколске установе „Лептирићи“ Ражањ

Ражањ, септембар, 2025.

На основу члана 58. и члана 119. став 1, тачка 2. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС, бр. 88/2017, 27/2018-др. закон, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/23 и 19/25), члана 16. и 17. Закона о предшколском васпитању и образовању („Службени гласник РС“ бр. 18/2010, 101/2017, 113/2017-др. закон, 95/2018-др. закон, 10/2019 и 86/2019-др.закон, 157/2020, 123/2021др. закон, 129/2021), члана 17 и 18 Статута Предшколске установе „Лептирићи,, Ражањ, Предшколски програм донет је на седници Управног одбора Предшколске установе “Лептирићи” Ражањ одржаној 12.09.2025.године.

ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ

ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ „ЛЕПТИРИЋИ,, РАЖАЊ

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Циљеви предшколског васпитања и образовања прописани Законом доприносе целовитом развоју и добробити детета предшколског узраста, пружањем услова и подстицаја да развија своје капацитете, проширује искуства и изграђује сазнања о себи, другим људима и свету, да буду подршка васпитној функцији породице, даљем васпитању и образовању и укључивању у друштвену заједницу и развијању потенцијала детета као претпоставке за даљи развој друштва и његов напредак.

Основна полазишта за израду Предшколског програма Предшколске установе „Лептирићи,, Ражањ су:

- **Закон о основама система образовања и васпитања** („Сл. гласник РС“бр.88/2017, 27/2018-др. закон, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/23 и 19/25)
- **Закон о предшколском васпитању и образовању** („Сл. гласник РС“,бр.18/2010, 101/2017, 113/2017-др.закон, 95/2018-др.закон, 10/2019 и 86/2019-др.закон, 157/2020, 123/2021 др. закон, 129/2021)
- **Правилник о основама програма предшколског васпитања и образовања** („Службени гласник РС-Просветни гласник“ бр.16/2018)
- **Правилник о сталном стручном усавршавању и напредовању у звању наставника, васпитача и стручних сарадника** („Сл.гласник РС“-бр.109/2021)
- **Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање** („Службени гласник РС“бр. 74/2018)
- **Правилник о стандардима квалитета рада установе** (Службени гласник РС-Просветни гласник, бр.14/2018)
- **Правилник о стандардима компетенција за професију васпитача и његовог професионалног развоја** („Сл.гласник РС-Просветни гласник“,бр.16/2018)

- **Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности („Сл.гласник РС“,бр 65/2018)**
- **Правилник о ближим условима за оснивање, почетак рада и обављање делатности предшколске установе („Сл.гласник РС-Просветни гласник“, бр.1/2019)**
- **Правилник о вредновању квалитета рада установе („Службени гласник РС“ бр10/2019)**
- **Правилник о врсти, називу, садржају и изгледу образаца евиденција и јавних исправа и начину њиховог вођења, попуњавања и издавања у предшколској установи („Сл.гласник РС“,бр.63/2019)**
- **Правилник о безбедности играчака („Сл.гласник РС“,бр 78/2019)**
- **Правилник о јединственом информационом систему просвете („Сл.гласник РС“,бр. 81/2019)**
- **Правилник о ближим условима у поступку доделе јединственог образовног броја („Сл.гласник РС“ бр. 81/2019)**
- **Правилник о педагошком асистенту и андрагошком асистенту („Сл.гласник РС“, бр 87/2019)**
- **Правилник о стручно-педагошком надзору („Сл.гласник РС“,бр 87/2019)**
- **Правилник о дозволи за рад наставника, васпитача и стручних сарадника („Сл.гласник РС“, бр.22/2005, 51/2008, 88/2015, 105/2015, 48/2016 и 9/2022)**
- **Правилник о ближим условима за остваривање различитих облика и програма васпитно-образовног рада и других облика рада и услуга које остварује предшколска установа („Сл.гласник РС,бр.26/2013)**
- **Правилник о ближим условима за остваривање припремног предшколског програма ("Сл. гласник РС-Просветни гласник" број 5/12)**
- **Правилник о ближим условима и начину остваривања социјалне заштите деце у предшколској установи („Сл.гласник РС“,бр.131/14)**
- **Правилник о ближим условима и начину остваривања неге и превентивно-здравствене заштите деце у предшколској установи („Службени гласник РС”, број 112/17)**
- **Правилник о мерилима за утврђивање економске цене програма васпитања и образовања у предшколским установама ("Службени гласник РС", број 87/21)**
- **Правилник о ближим условима и начину остваривања исхране деце у предшколској установи (Службени гласник РС“, број 39/18).**
- **Уредба о каталогу радних места у јавним службама и другим организацијама у јавном сектору („Сл.гласник РС“, бр81/2017,6/2018 и 43/2018)**
- **Правилник о програму свих облика рада стручног сарадника у предшколској установи ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 6/2021)**
- **Уредба о критеријумима за доношење акта о мрежи јавних предшколских установа и акта о мрежи јавних основних школа ("Сл. гласник РС" број 21/2018)**
- **Закон о финансијској подршци породици са децом ("Сл. Гласник РС" број 113/2017, 50/2018, 46/2021, 51/2021, 53/2021, 66/2021 и 130/21)**
- **Правилник о ближим условима за утврђивање приоритета за упис деце у предшколску установу ("Сл. гласник РС" број 44/2011)**

- **Правилник о критеријумима за утврђивање мањег односно већег броја деце од броја који се уписује у васпитну групу, ("Сл. гласник РС" број 44/2011)**
- **Правилник о стандардима услова за остваривање посебних програма у области предшколског васпитања и образовања ("Сл. гласник РС" број 61/12)**
- **Правилник о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету, ученику и одраслом ("Сл. гласник РС" број 80/2018)**
- **Стратегија унапређивања предшколског васпитања и образовања Општине Ражањ за период 2020-2024.године. (Број: 360 од 30.11.2022.)**

Основне одреднице Предшколског програма су: дугорочно сагледавање резултата рада, карактеристике рада вртића Установе, отварање према свим факторима који утичу на дечји развој и раст (родитељи и локална средина), растућа потреба за услугама Установе, обухват деце у години пред полазак у школу и што већи обухват деце узраста 3 до 5,5 година редовним и диверсификованим програмима.

I – ПОРТРЕТ УСТАНОВЕ

1. ОПШТИНА РАЖАЊ – положај, становништво и показатељи друштвено-економске структуре

1.1. Географски положај

Положај општине Ражањ у Републици Србији

Положај општине Ражањ у Нишавском округу

1.2. ТЕРИТОРИЈА

Општина Ражањ се простире на површини 289 km² и има повољан географски положај, припада Нишком региону, а саму општину сачињавају 23 насеља и то: Браљина, Стари Брачин, Нови Брачин, Варош, Витошевац, Грабово, Липовац, Мађере, Малетина, Маћија, Пардик, Подгорац, Послон, Прасковче, Претрковац, Ражањ, Рујиште, Скорица, Смиловац, Церово, Црни Као, Чубура и Шетка. Кроз територију општине Ражањ пролази најзначајнија друмска саобраћајница – деоница коридора 10, Београд –Ниш. Окружена је општинама Алексинац, Сокобања, Бољевац, Параћин, Ћићевац и Крушевац. На североисточној страни Ражања налази се планина Буковик, а на северној превој звани Мечка. Ражањ се налази на 55км од Ниша према Београду, на надморској висини од 264 метра.

1.3. ОСНОВНА ОБЕЛЕЖЈА СТАНОВНИШТВА ОПШТИНЕ РАЖАЊ

Општина Ражањ по свим битним обележјима припада групи малих и недовољно развијених општина у Републици Србији (4. група са степен развијености мањим од 60% од републичког просека, по Уредби о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину). У општини Ражањ живи 49,2% пољопривредног становништва у односу на укупно становништво. Тај број се последњих година знатно смањује и мења старосна структура, углавном остају стари на селу (око 32%) преко 60 година, а мање од 25 година само 22,4% становништва. На територији општине најбројнија су микро предузећа која запошљавају 1-5 радника, затим мала предузећа од 5-50 радника, средњих (50-250) и великих предузећа (преко 250 радика) нема на територији општине. Недовољну развијеност опредељује низак животни стандард становништва.

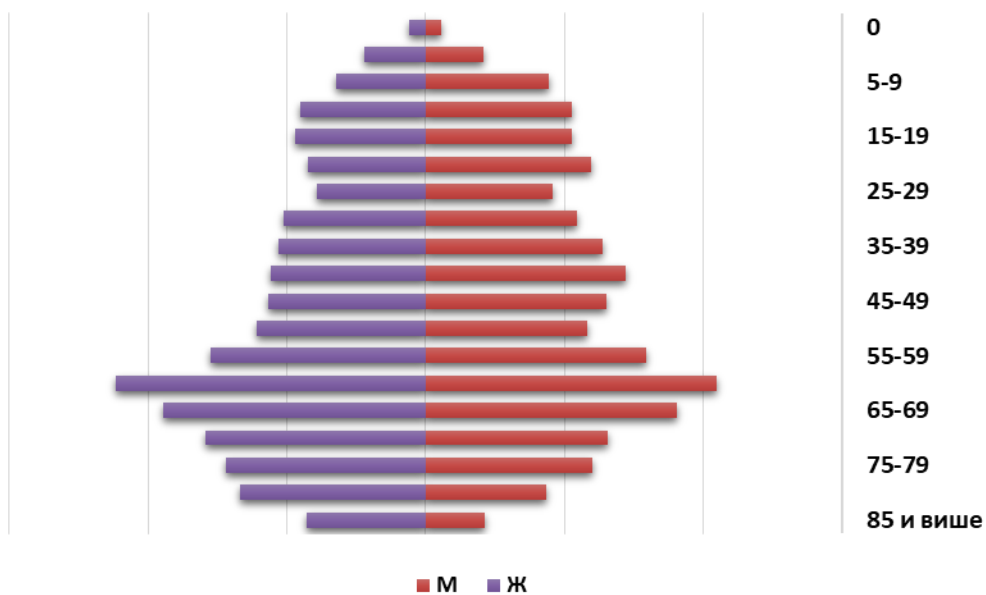
По попису из 2011. године, укупан број становника у општини Ражањ је износио 9.150, српске националности 8.815 (96,34%), Роми 195 (2,13%) и остали 140 (1,53%).

Демографска кретања општине Ражањ карактерише релативно интензивна миграција становника. Основни демографски подаци из Пописа 2011. године и из 2017. године (према подацима Републичког завода за статистику) говоре у прилог томе:

Општина Ражањ	Попис 2011	Процена РЗС на дан 30.06.2017
Број насеља	23	23
Укупан број становни.	9.150	8.176
Просечна старост	48,0	49,58
Број млађих од 18 година	1.893	1.085
Број одраслих	2.177	4.517
Број старијих	5.080	2.574

Укупан број пунолетних становника општине Ражањ износи 7.091 становник.

Седиште општине је место Ражањ, које према задњем попису има само 1.537 становника и једино има карактеристике урбаног насеља. Општину чине још 22 сеоске месне заједнице при чему је неколико села приближне величине Ражању. Сходно томе основна делатност је пољопривреда док су предузећа која су радила на овој територији или затворена или раде са веома малим капацитетима. Много људи је остало без посла па се сада јављају Центру за социјални рад Ражањ тражећи новчану помоћ. Новчану социјалну помоћ многи не могу да остваре јер поседују земљу преко дозвољеног цензуса од 0,5 ха. Због неизмирених новчаних давања везаних за поседовање пољопривредног земљишта многи становници општине пре свега стара лица не могу да остваре ни здравствену заштиту што постаје све већи проблем.

Пирамида старости становништва општине Ражањ у 2015. години

Број рођене деце у Општини Ражањ у периоду од 2014. до 2021.године

Година	Број деце
2014.година	63
2015.година	56
2016.година	61
2017.година	53
2018.година	54
2019.година	46
2020.година	43
2021.година	44

1.4. Финансијска издвајања општине Ражањ за децу

Издавање из буџета општине за предшколско образовање (у хиљадама динара)

Намена	2015	2016	2017	2018	2019
Расходи за запослене (нето зараде, порези, доприноси, превоз радника, јубиларне награде)	13,930	14,176	16,168	18,042	19.610
Стални трошкови (електрична енергија, огрев, комуналне услуге, телекомуникације, осигурање)	1,223	1,217	1,280	950	1.151
Коришћење роба и услуга (текуће поправке и одржавање, материјал, храна, услуге)	4,882	4,426	4,509	2,818	3.589
Остале дотације и трансфери (по Закону о привр. уређив. основица)	1,164	1,371	510	1,505	1.035
Порези, обавезне таксе и казне	32	12	12	9	11
Зграде и грађевински објекти (изградња, куповина, капитално одржавање, пројектна документација)	1,507	194	114	150	
Машине и опрема	732	1,142	920	62	249
Укупно:	23,470	22,538	23,513	23,536	25.645

1.5. Културне и спортске карактеристике и ресурси општине Ражањ

Активностима из области културе у општини Ражањ бави се установа Дом културе Ражањ чији је оснивач Скупштина општине Ражањ и удружења грађана чија је основна делатност култура и уметничко стваралаштво. Организације из области културе финансирају се из буџета општине Ражањ.

Програмске задатке Дом Културе реализује кроз своје редовне активности и то:

- Библиотечка делатност,
- Музичко сценска делатност и уметничко стваралаштво,
- Смотре, такмичења, колоније, изложбе,
- Аматерске и образовне активности,
- Промоције, презентације и остале активности.

Дом културе Ражањ своје програмске задатке остварује у сарадњи са општином и месним заједницама, школама, установама и удружењима из области културе. У циљу очувања нашег културног наслеђа и обичаја током лета се одржавају манифестације: Сабор фрулаша и народног стваралаштва „Дани Саве Јеремића“, Фестивал музичко-фолклорног стваралаштва „Ја погледах преко кола“ и концерт у Ражњу у оквиру Међународног студентског фестивала фолклора у Нишу у организацији Дома културе Ражањ, КУД-а „Сава Јеремић“ и општине Ражањ. Данас је најпознатија манифестација под називом „Дани Саве Јеремића“ која се већ 20 година почетком јула одржава у Ражњу и окупља најбоља Културно-уметничка друштва, певаче и инструменталисте народне музике.

При Дому културе ради организациона јединица Библиотека. После ревизије библиотечко-информационог материјала 2018. године утврђено је да библиотека поседује књижни фонд од 27267 библиотечке јединице (књиге и брошуре), а 16032 наслова, осим њих поседује новине и часописе из разних области као и не књижни фонд.

КУД „Сава Јеремић“ из Ражња успешно ради под тим именом од 1998. године и бави се културно-уметничким стваралаштвом и очувањем српске народне традиције и културе. КУД наступа на бројним фестивалима и такмичењима широм земље и у иностранству, окупља око 100 чланова и свој рад организује кроз рад фолклорне и музичке секције и школе фруле. Од 2012. године у општини Ражањ раде још два Културно-уметничка друштва. КУД „Витошевац“ из Витошевца и КУД „Видовдански вез“ из Смиловца који такође окупљају бројне чланове и баве се очувањем културне баштине. Фондација „Сава Јеремић“ такође вредно ради на очувању имена и дела великог српског фрулаша из нашег краја и учествује у организацији поменутог Сабора фрулаша.

На територији општине Ражањ мрежу школских установа чине две основне школе: " Иван Вушовић" у Ражњу и " Вук Караџић " у Витошевцу.

Кад је спорт у питању, у нашој општини функционише десет спортских организација 6 – спортска клуба, 3 спортска удружења и Спортски савез као кровна организација. Све спортске организације се финансирају из буџета општине Ражањ а све преко одобрених годишњих програма од стране општинске комисије за спорт.

Децу окупља карате клуб „Младост“, шаховски клуб „Ражањ“, а у својим акцијама младе окупља и планинарско удружење „Варница 2012“. Спортски савез општине Ражањ у свом годишњем програму има предвиђене спортске секције у којима се окупљају деца школског узраста али за сад ради само фудбалска секција. Кад је спортска инфраструктура у питању ситуација је задовољавајућа јер су до сад у свим селима у нашој општини реновиран спортски терени и дечија игралишта. На жалост она се не користе довољно. У Ражњу је изграђен модеран спортски терен за рукомет и мали фудбал. На том терену је инсталиран и један кош како би могао да се игра баскет. У склопу ОШ “Иван Вушовић“ у Ражњу школска спортска сала стављена је у функцију од ове године, што такође даје могућност да се повећају и поправе неке спортске активности а пре свега активности деце и младих.

2. Кратак историјат Предшколске установе „Лептирићи,“Ражањ

Оснивању предшколске установе у Ражњу, претходило је разматрање и усвајање Елабората о друштвено-економској оправданости оснивања ОУР за васпитање и образовање деце предшколског узраста-Дечјег вртића у Ражњу, на седници Скупштине Самоуправне интересне заједнице дечје заштите, 22. априла 1982. године.

На истој седници донета је одлука о оснивању Дечјег вртића „Лептирићи“ у Ражњу са статусом организације удруженог рада у оснивању, која ће се бавити „систематским обезбеђивањем васпитања и образовања предшколске деце узраста од три године до поласка у школу, кроз дневно збрињавање (смештај, исхрана, васпитање и нега) и обезбеђивањем друштвене исхране деце предшколског узраста“.

У јануару 1983. године Регионални развој за унапређивање васпитања и образовања „Дринка Павловић“ Ниш дао је Мишљење о испуњености услова за почетак рада новооснованог Дечјег вртића „Лептирићи“ у Ражњу ; упис деце извршен је у априлу 1983. године ; Вртић је отворен 22. априла, а рад је почео 25. априла 1983. године ; У мају 1983. године Скупштина општине Ражањ дала је сагласност на одређене одредбе Статута Дечјег вртића „Лептирићи“ Ражањ.

На почетку свог рада вртић је имао само две групе и то средњу мешовиту и предшколску, са укупно 36 васпитаника. Већ децембра месеца исте године јавила се потреба за формирањем васпитних група на терену. Почело је са радом пет васпитних група у месним заједницама на остваривању минималног програма од 240 сати годишње.

Наредних година број деце се повећавао. За потребе вртића купљено је комби возило, тако да су деца из свих мањих месних заједница, где није било услова да се формира група била доведена у вртић у Ражњу на васпитно-образовни рад. Јаслена група за децу до три године старости формирана је 1984. године.

Пре описаних догађања, тачније 1952. године, почела је рад једна васпитна група при Основној школи, али је 1957. године престала да постоји. До новог заснивања организованог рада са предшколском децом протекло је 26 година, а претходно искуство послужило је да се нови почетак учини сигурнијим, бољим, и извеснијим. Време које је уследило потврдило је ту претпоставку, јер је Предшколска установа „Лептирићи“ опстала, развила се, проширила и траје успешно више од тридесет година.

3. Приказ мреже предшколске установе

У општини Ражањ мрежу васпитних и образовних установа чине - предшколска установа и 2 основне школе.

- Делатност предшколске Установе регулисана је Законом о Основама система васпитања и образовања („Сл. гласник РС“ бр.88/2017, 27/2018-др. закон, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025)

Установа је основана Одлуком Скупштине општине Ражањ, бр. 190 од 13.12.1992. године а уписана је у регистар Установа код Окружног привредног суда у Нишу под бројем Фи 462/83 од 10.08.1983 и Фи 119/2012 од 29.08.2012. године.

- Организација Установе је усклађена са одредбама Закона о јавним службама,
- Закона о основама система образовања и васпитања („Сл. гласник РС“ бр.88/2017, 27/2018-др. закон, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025) и Закона о предшколском васпитању и образовању („Сл. гласник РС“, бр.18/2010, 101/2017, 113/2017-др.закон, 95/2018-др.закон, 10/2019 и 86/2019-др.закон, 157/2020, 123/2021 др. закон, 129/2021) и

Стратегијом унапређивања предшколског васпитања и образовања Општине Ражањ за период 2020-2024.године. (Број: 360 од 30.11.2022.)

Права и дужности оснивача Установе у складу са законом врши Скупштина општине Ражањ.

Основни подаци о Установи

Назив Установе	Предшколска установа „Лептирићи“ Ражањ
Адреса	Јована Јовановића Змаја, к бр.9, 37215 Ражањ
Број телефона	037/3841-354, 037/3841-374
Број факса	037/3841-354
Електронска адреса	leptirici@mts.rs
Веб адреса	www.puleptirici.rs

Дан Установе обележава се 9. маја.

Предшколско васпитање и образовање на територији општине Ражањ остварује се за децу узраста од 1 године до поласка у школу, и остварује се у јавној предшколској установи у складу са основама програма предшколског васпитања и образовања.

Мрежу јавних предшколских установа на територији општине Ражањ, односно број и просторни распоред објеката јавних предшколских установа чини једна Предшколска установа “Лептирићи“ са седиштем у Ражању, Јована Јовановића Змаја, бр.9, која у свом саставу у седишту има 5 васпитних група и 3 припремне предшколске групе које припадају Основној школи „Вук Караџић“ у Витошевцу.

Средњорочни план оптимизације мреже јавних предшколских установа на територији општине Ражањ у наредним година заснива се на следећим чињеницама:

- Постојећа мрежа јавних предшколских установа на територији општине Ражањ чини 1 установа са 1 припремном предшколском групом, 3 васпитне, и 1 јасленом групом, као и 3 припремне предшколске групе у издвојеним одељењима које припадају Основној школи „Иван Вушовић“ Витошевац.

Табела 1: Мрежа предшколске установе на територији општине Ражањ

<i>Назив установе</i>	<i>Седиште установе</i>	<i>Васпитне групе</i>
ПУ „Лептирићи“ Ражањ	Ражањ, Јована Јовановића Змаја, бр.9	1. Јаслена група 2. Млађа васпитна група 3. Средња васпитна група 4. Старија васпитна група 5. Припремна предшколска група
ОШ „Вук Караџић“ Витошевац	Витошевац	1. Припремна предшколска група Витошевац 2. Припремна предшколска група Нови Брачин 3. Припремна предшколска група Смиловац

У предшколску установу „Лептирићи“ Ражањ на територији општине Ражањ уписују се деца узраста од годину дана до посласка у први разред основне школе. Упис деце врши се априла и маја месеца текуће године као и током целе године. Основна школа „Вук Караџић“ верификована је за припремни предшколски програм.

1. Услови рада и организација рада Предшколске установе „Лептирићи“ Ражањ

У складу са потребама организације рада и карактером васпитно-образовне делатности Установе, ради остваривања што потпунијих резултата у извршавању послова и радних задатака и остваривања права, обавеза и одговорности радника, установа је организована по службама:

1. Директор
2. Стручни сарадник;
3. Васпитно-образовно особље;
4. Рачуноводствено-финансијска служба;
5. Служба исхране и
6. Служба за хигијенске и техничке послове.

Предшколска установа „Лептирићи“ Ражањ ради у једном наменски грађеном објекту за потребе предшколског васпитања и образовања.

Табела бр. 1: Преглед наменски грађених објеката за боравак деце са израженим капацитетима, површином објекта и дворишта и адресом

Ред бр.	Назив објекта	Број	Број група	Број деце	Повр. објекта	Повр. дворишта.	Адреса
1.	Предшколска установа "Лептирићи"	1	5	116	655 м2	38 ари	Ражањ

Капацитети вртића одређени су на основу законског норматива о броју деце и броја радних соба у објекту.

Укупан број формираних група у Установи је 5 (4 вртићке и 1 јаслена група).

Установа формира и групе мешовитог састава ако има потребе а у складу са Стратегијом унапређивања предшколског васпитања и образовања Општине Ражањ, новим Основама програма и Законом.

Све укупно у Установи борави око 116 деце.

Ако не постоји могућност за формирање васпитних група у складу са законским нормативом, оснивач може утврдити мањи, односно највише 20% већи број деце од броја који се уписује у васпитну групу.

Табела бр. 3: Број васпитних група према облицима рада

ОБЛИЦИ РАДА										
ЦЕЛОДНЕВНИ										
УЗРАСТ	1-2 године		2-3 године		3-4 године		4-5,5 године		5,5-6 година	
	Број група	Број деце	Број група	Број деце	Број група	Број деце	Број група	Број деце	Број група	Број деце
	1	15	1	19	1	24	1	27	1	31

2. Процена опремљености Установе

Установа садржи одговарајуће просторије, двориште и опрему за живот и рад деце.

У објекту постоје следеће просторије:

- радне собе
- санитарни чворови за децу и за одрасле
- вишенаменска сала/хол
- радна просторија за тријажу и превентиву
- холови

- терасе
- кухиња
- остале просторије: канцеларије за друго особље, просторија за одлагање инвентара и материјала за одржавање објекта, котларница и вешерница.

За заједничке манифестације (прославе, празници, пригодне свечаности, позоришне представе...) користе се собе васпитних група, холови и дворишта.

Простор је уређен тако да одговара потребама деце свих узраста. Простор за боравак деце, односно групна соба и гардероба су у складу са нормативима, као и простор ван објекта. Приликом набавке намештаја води се рачуна о нормативима у зависности од узраста деце. Квалитет намештаја је такав да омогућава лако одржавање. Висина столова и столица одговара узрасту деце. Играчке и остала дидактичка средства се користе у циљу постизања квалитетног васпитно-образовног рада. Приликом набавке играчака води се рачуна о томе да одговарају узрасту, да имају дидактичку вредност, да су безбедне, постојаних боја, лаке за одржавање. Нека дидактичка средства васпитачи израђују у сарадњи са родитељима, а то су махом природни материјали из окружења са којима деца долазе у контакт и ван вртића.

Радне собе у установи садрже довољан број столова, столица и креветића за децу, ормане и полице за дидактички материјал, светлеће столове за сензорне активности, ормане за одлагање креветића, постелине и покривача, простор за игралике активности, играчке, дидактички материјал, ТВ, интернет. У оквиру свих соба постоје ограђене терасе. Испред радних соба у холовима налазе се панои за родитеље и ормарићи за одлагање дечије одеће и обуће. Радне собе и холови оплемењени су дечијим радовима и радовима васпитача са дечијим мотивима (зависно од узраста деце).

У оплемењивању физичке средине за децу учествују заједнички деца родитељи и васпитачи.

У радним собама на терену (адаптирани школски простори) намештај је нефункционалан и онемогућава структурирање простора, као и потребу да игровни материјали буду доступни деци. Из тог разлога намештај ће бити прилагођаван условима рада. Установа је започела замену постојећег намештаја новим пратећи захтеве и новине у овој области. Потребно је велико улагање да се у свим групама остваре основни стандарди за рад што ће се чинити према могућностима.

Из тог разлога намештај ће бити прилагођаван условима рада.

Канцеларије између осталог садрже ормане за одлагање документације, стручне и дечје литературе, дидактичког материјала и средстава предвиђених за заједничко коришћење.

На нивоу Установе постоји библиотека у којој су стручни наслови издавача.

Скоро све васпитне групе у установи поседују лап топ, установа поседује пројектор, пројекционо платно, фотоапарате и камере.

Двориште установе у фази је рестаурације и опремиће се у сарадњи са родитељима и локалном самоуправом, а у складу са Новим Основама програма.

Простори у Установи задовољавају здравствено-хигијенске услове за боравак деце предшколског узраста, на основу извештаја Републичке санитарне инспекције и Института за јавно здравље Ниш.

Припрема хране

За децу која бораве у ПУ „Лептирићи“ Ражањ храна се припрема у кухињи у самом објекту. Кухиња је опремљена свим неопходним апаратима за припрему хране. У њој се припрема храна за сву децу која бораве у установи (за децу у целодневном боравку доручак, ужина, и ручак, а за децу у полудневном само један оброк).

Деца за исхрану користе посуђе које је примерено узрасту од нерђајућег материјала и погодно је за одржавање. Свако дете једе из посебног тањира и има посебан прибор за јело. Посуђе се пере машински чиме су задовољени здравствено-хигијенски услови.

Санитарни надзор запослених се обавља два пута годишње, док се контрола и преглед узорака хране, посуђа и опреме врше месечно. Редовно се врши узорковање и контрола хране у складу са одредбама Закона о безбедности хране и **Правилника о ближим условима и начину остваривања исхране деце у предшколској установи** (Службени гласник РС“, број 39/18) у било којој фази производње, прераде и промета.

Сви радници поседују одговарајућу одећу и обућу према утврђеним нормативима. Радни мантили и дечја постелина перу се у вешерници која је опремљена машинама за прање, сушење и пеглање веша.

3. Ресурси локалне средине

4.

Локација установе у месту чини установу доступном свој деци. Седиште Установе је у близини центра града што јој омогућава добру комуникацију са општинском управом и свим другим институцијама које су од важности за њен рад и функционисање. Близина Установе са јавним установама (библиотека, основна школа, Туристичка организација, Дом здравља, Црква, Пошта, Полиција...) пружа велике могућности за реализацију програма васпитно-образовног рада.

Близина основне школе је од велике користи за децу јер постоји стална повезаност између два образовна нивоа што представља добар услов за несметан прелазак деце из вртића у школу и за континуитет у реализацији програма васпитно-образовног рада. Такав начин рада омогућава свестрану и разноврсну сарадњу са школама и учешће у заједничким активностима.

Близина Дома здравља омогућава добру комуникацију код реализације програма здравствено – васпитног рада, како деце тако и запослених. Добра сарадња са Дечјим диспанзером и Заводом за јавно здравље смањује ризике за ширење болести и епидемије код деце предшколског узраста која бораве у вртићима као и пружање стручне помоћи деци којој је потребна додатна подршка.

5. Људски ресурси

Организација рада и квалитет стручности који су неопходни за обављања делатности, систематизовани су последећим групама:

Послови у Установи систематизовани су по следећим групама:

1. Послови са посебним овлашћењима и одговорностима:

- директор

2. Послови унапређивања васпитно образовног рада - послови стручних сарадника:

- стручни сарадник - педагог

3. Послови непосредног васпитно-образовног рада:

- васпитач,
- медицинска сестра – васпитач,
- сарадник – медицинска сестра за превентивну здравствену заштиту и негу.

4. Административни и рачуноводствени послови:

- шеф рачуноводства
- самостални финансијско-рачуноводствени сарадник

5. Послови исхране:

- кувар/посластичар,
- сервирка.

6. Послови текућег одржавања и транспорта

- домар/мајстор одржавања,
- возач,

8. Послови одржавања хигијене:

- спремачица.

Табела бр. 3: Преглед броја запослених према профилима стручности и систематизацији

	Назив радног места	Степен стручности					Број извршиоца
		VII	VI	IV	III	I	
1	Директор		1				1
2	Стручни сарадник - педагог	1					1
3	Сарадник за превентивну здравствену заштиту			1			1
4	Васпитач		10				10
5	Медицинска сестра-васпитач			2			2
6	Шеф рачуноводства			1			1
7	Самостални финансијско-рачуноводствени сарадник			1			1
8	Домар /мајстор одржавања			1			1
9	Возач				1		1
10	Кувар/посластичар				1		1
11	Сервирка				1		1
12	Спремачица					2	2
Укупно:		1	11	6	3	2	23

6. Организација васпитно-образовног рада

Радно време и распоред дневних активности

Радно време Предшколске установе „Лептирићи“ Ражањ је од 06,00-16,00 h.

У односу на облике рада с децом у вртићима је организован целодневни и полудневни боравак, и то:

- Радно време Установе је десет часова, почиње у 6:00 а завршава се у 16:00 часова.
- Радници установе раде 40 часова недељно.
- Радно време установе у целодневном боравку усклађује се према потреби родитеља и почиње од 6:00 часова а завршава се у 16:00 часова.
- Прва смена васпитног особља ради од 6:30 -12:30 часова; друга смена од 9:30 - 15:30 часова.
- Због потребе родитеља за збрињавањем деце дуже од постојећег радног времена установе, организована су дежурства васпитача у првој смени од 6:00 а у поподневној до 16:00 часова. Васпитно-образовни рад сада се одвија у укупном трајању од 10 часова.
- У администрацији радници раде од 7:00 до 15:00 часова.
- Радници у кухињи раде од 7:00 до 15:00 часова.
- Радници на пословима чишћења раде од 6:00 – 16:00 часова (прва смена је од 6:00-14:00 часова, друга смена је од 8:00-16:00 часова).
- Домар/мајстор одржавања ради од 7:00 до 15:00 часова а у зимском периоду од 5:30 часова због грејања.
- Предшколска установа неће радити у време државних и верских празника.
- У летњим месецима објекат у Ражњу не прекида са радом. Део радника користи одмор у јулу а део у августу месецу.

Режим дана је прилагођен датим потребама и олакшава функционисање свих учесника.

- 06,00 - 08,00 - пријем деце у Установу
- 08,00 - 08,30 - доручак
- 11,00 - 11,30 – ужина
- 11,30 - 13,00 – одмор
- 13,00 - 13,30 – ручак
- 13,30 - 16,00 - поподневне активности и одлазак кући

Организација рада Установе усклађује се са потребама корисника услуга.

Васпитно-образовни рад остварује се на **српском језику**.

Предшколски програм остварује се у току радне године, од 01.септембра текуће године до 31.августа наредне године.

Припремне предшколске групе прате програм рада који прописује Министарство просвете, науке и технолошког развоја.

Упис деце

У предшколску установу може да се упише дете на захтев родитеља односно другог законског заступника. Документација се подноси непосредно или електронским путем.

Упис деце у предшколску установу у целодневном боравку врши се током целе радне године, упис деце у припремно предшколски програм врши се од априла до маја текуће за наредну радну годину.

Упис деце у целодневни боравак у установи врши се у складу са подзаконским актом којим се прописују ближи услови за утврђивање приоритета за упис деце у Установу и у складу са Правилником о приоритетима за упис деце у вртић. Уз документацију за упис, родитељ, односно други законски заступник обавезно доставља и доказ о здравственом прегледу детета.

Упис деце у припремни предшколски програм

У установу се на захтев родитеља, односно другог законског заступника, уписују и деца која су стасала за похађање припремног предшколског програма. Уз захтев за пријем у припремни предшколски програм родитељи су дужни да доставе здравствену потврду за упис у припремно предшколски програм. Јединица локалне самоуправе води евиденцију и обавештава установу о деци која су стасала за похађање припремног предшколског програма.

Програм предшколског васпитања и образовања остварује се у различитом трајању и то:

- у целодневном трајању – до 11 сати дневно;
- у полудневном трајању - до 4 сата дневно;

Предшколски програм остварује се у току радне године, од 01. септембра текуће године до 31. августа наредне године.

Васпитно – образовни рад са децом организује се у васпитним групама које могу бити јаслене за узраст деце од дванаест месеци до две године и групе вртића од две године до поласка у школу.

Васпитне групе могу бити формиране за децу истог или различитог узраста

Критеријуми за формирање структуре васпитних група су следећи:

- број деце која бораве и број пријављене деце за упис у јаслене, групе вртића и групе ППП, за целодневни и полудневни боравак,
- број уписане деце са сметњама у развоју и инвалидитетом,
- смештајни капацитет Установе и структура просторија у којима бораве деца.

Радна година почиње 1. септембра а завршава се 31 августа наредне године. Рад у групама ППП усклађује се са Календаром образовно – васпитног рада, који прописује

Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Нерадни дани, празници, јесењи, зимски и летњи распуст такође прате динамику Календара образовно – васпитног рада.

Органи управљања, руковођења и саветодавни органи

У циљу ефикасног и професионалног функционисања, а у складу са Законом о основама система васпитања и образовања („Сл. гласник РС“бр.88/2017, 27/2018-др. закон, 10/2019, 6/2020 и 129/2021) и Статутом ПУ „Лептирићи“ Ражањ, Установа има органе управљања, руковођења, стручне и саветодавне органе.

Директор руководи Установом и одговоран је за законитост рада и успешно обављање делатности Установе. За свој рад одговара Управном одбору и Министру просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Установа има орган управљања - **Управни одбор**. Управни одбор у свом саставу има девет чланова. Чине га по три представника запослених, родитеља, односно других

законских заступника деце и три представника на предлог јединице локалне самоуправе. Управни одбор именује Скупштина општине Ражањ.

Саветодавни орган Установе је **Савет родитеља**. Савет родитеља у свом саставу има онолико чланова колико има група у установи, из сваке групе по један представник.

Стручни органи Предшколске установе „Лептирићи“ Ражањ су:

1. Васпитно-образовно веће – чине га васпитачи, медицинске сестре-васпитачи, стручни сарадник и директор.

2. Стручни актив васпитача и медицинских сестара-васпитача: Стручни актив васпитача чине сви васпитачи, медицинске сестре-васпитачи Установе и стручни сарадник.

3. Педагошки колегијум: чине директор, председници стручних актива, председници стручних тимова и стручни сарадник.

4. Тим за обезбеђивање квалитета и развој установе чине по један представник васпитача или медицинских сестара – васпитача, стручни сарадник установе, представник родитеља, представник јединице локалне самоуправе, односно стручњак за поједина питања. У раду тима учествује и директор установе.

5. Стручни актив за развојно планирање: Стручни актив за развојно планирање чине представници васпитача и стручних сарадника, јединице локалне самоуправе и савета родитеља.

6. Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања - чине: представници запослених, родитеља деце.

7. Тим за инклузивно образовање – Тим за инклузивно образовање чине: васпитачи, медицинска сестра –васпитач, стручни сарадник установе, сарадници, родитељ, односно други законски заступник детета којем је потребна додатна подршка у васпитању и образовању, а по потреби педагошки асистент и представник јединице локалне самоуправе, односно стручњак за поједина питања.

8. Тим за самовредновање- Тим за самовредновање чине представници из установе, представник родитеља, стручни сарадник Установе.

9. Тим за професионални развој – Тим за професионални развој установе чине представници васпитача и медицинских сестара - васпитача, стручни сарадник установе.

10. Тим приправника и ментора – чине представници васпитача, медицинских сестара и приправници који се налазе у установи

11. Тим за кризне догађаје – чине директор, стручни сарадник, тријажна сестра, представници васпитача и медицинских сестара васпитача

Култура установе: мисија и мото установе

Мисија наше установе је да свој деци обезбедимо повољну и безбедну материјалну и социјалну средину са свим условима и подстицајима за укупан психофизички развој и остваривање њихових права, а породици пружимо подршку у вршењу родитељске функције.

Наш мото је да постанемо установа у којој сва деца расту, развијају се и уче у квалитетној васпитно-образовној средини ослањајући се на активне методе и облике рада, уз грађење односа и делање свих актера васпитно-образовног рада у циљу развијања реалног програма у заједници која учи.

II ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО РЕАЛНОГ ПРОГРАМА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА

A. Васпитно-образовни програм као израњајући програм заједничког живљења

Основни документ за израду и развијање програма васпитно-образовног рада на нивоу Установе и развијању реалног програма на нивоу васпитне групе су **Године узлета - Основе програма предшколског васпитања и образовања** које је донео Министар просвете, науке и технолошког развоја, 30.августа 2018.

Имплементација ових Основа у ПУ „Лептирићи“ је од 01.септембра 2022. године.

Теоријско вредносни постулати програма

Програм се заснива на теоријским поставкама социокултурне теорије, социологије детињства и посткултурализма. У овом програму, дете се сагледава на следећи начин:

- **Дете је јединствено и целовито биће.**
- **Дете је компетентно и богато потенцијалима.**
- **Дете је активан учесник заједнице вршњака и одраслих.**
- **Дете је посвећено учењу.**
- **Дете је креативно.**
- **Дете је биће игре.**

Реални програм настаје и гради се у реалном контексту васпитно образовне праксе. Он не може бити унапред писани документ већ се гради кроз заједничко учешће свих учесника, обликује културом вртића, породице и локалне заједнице и ширег друштвеног контекста. Деца уче кроз свакодневно учешће у заједници праксе у коју су укључена (породици, вртићу, непосредном окружењу) кроз заједничко учешће деце и одраслих, конструисањем знања.

Институција је простор демократске праксе заједнице у којој се узимају у обзир интереси заједнице, породице и деце. Стога, заједница није репресивна и заснована је на уважавању једнакости и различитости, подржавајућа је, респонзивна, базирана на дељењу моћи. Негује се једнакост, социјална правда и критички преиспитује питање моћи у односу детета и одраслог. Образовна пракса је променљива, непредвидива и увек контекстуално обликована.

Вредности и функције васпитања остварују се кроз следећа начела:

- Целовито сагледавање васпитања и образовања.
- Усмереност на дугорочне циљеве, а не на краткорочне циљеве и постигнућа.
- Интегрисан приступ учењу и развоју.
- Континуитет у образовању који се остварује постављањем темеља целоживотног учења и темеља развијања образовних компетенција и повезивања са школом, породицом и локалном заједницом.
- Квалитет програма се не прати на основу мерења постигнућа деце или њиховог напредовања према развојним нормама, већ праћењем квалитета кључних димензија програма. које проистичу из програмске концепције. У овакво вредновање су укључени сви учесници програма.

Контекст реалног програма

Реални програм је обликован контекстом предшколске установе односно конкретног вртића у коме се развија. Контекст чини одређена култура и структура установе, непосредна заједница и сви учесници програма. Културу установе чини одређени систем вредности, исказане и подразумевајуће норме, писана и неписана правила, традиција, очекивања и обрасци односа по којима установа функционише. Култура утиче на начин коришћења структуре, а структура пружа могућности, границе, подстицаје и ограничења којима се обликује култура. На пример, велики број деце у групи директно утиче на квалитет односа, поступке васпитача и начине учешћа у игри, животно практичним ситуацијама и планираним ситуацијама учења. У развијању реалног програма потребно је стално критичко преиспитивање културе и структуре – како оне утичу на обликовање програма и колико су усаглашене са концепцијама Основа програма.

Вршњаци

Вршњаци су извор подршке и изазова и дете мора научити да интегрише припадништво вршњачкој групи (да следи, прихвата, сарађује, усаглашава се, поштује правила) са другим аспектима вршњачких односа, као што су такмичење, предузимање вођства и разрешавање конфликта.

Васпитач подржава развијање вршњачке заједнице:

Организационо - Обезбеђујући простор, време и материјале за активности детета са пријатељима; стварањем услова за активности у пару и малим групама; подржавањем социјалне и симболичке игре деце.

Промовисањем позитивних интеракција - Адекватним реаговањем на потенцијално конфликтне ситуације и подршком деци у њиховом разрешавању; уважавањем и истицањем вредности пријатељства и неговањем пријатељстава међу децом; моделовањем пожељног социјалног понашања као што је слушање другог, чекање на ред, дељење, манирима пристојности као што су тражење дозволе и захваљивање; некоришћењем и подстицањем деце да не користе социјално непожељне облике понашања као што је етикетирање деце, тужакање, игнорисање, омаловажавање; подстицањем деце да помажу једни другима током активности, игре и у животним ситуацијама; подршком дељењу знања и умења међу децом кроз заједничко учешће у активностима; уважавањем различитости и подршком деци да разумеју и уважавају различитости; истицањем вредности кооперативне игре.

Развијањем групног идентитета - Неговањем групних ритуала; обликовањем заједно са децом групног идентитета кроз име, знак, речник и друге симболе групног идентитета; формулисањем заједно са децом правила групе.

Кроз дијалог - Покретањем разговора о животу групе, о различитости, родним и другим стереотипима и предрасудама, о осећањима у групи, о дејим стрепњама и проблемима, о негативним понашањима, њиховим узроцима и последицама.

Заједница

Заједница директно, а преко породице индиректно, обликује услове и начине одрастања детета. За дете је заједница његово непосредно окружење – породица, суседство,

родбински систем, вртић и друге установе и институције које оно посећује и у њих се укључује (дом здравља, продавнице отворени простори парк, игралиште, двориште, играонице, библиотеке, позориште. Дете је заинтересовано за различите врсте доживљаја и искуства која му пружају нова окружења. Тиме оно развија нова знања, осећање припадништва и заједничког социјалног учешћа, као и властите вредности и идентитет.

Породица

Партнерство са породицом се гради кроз:

- Узајамно поверење и поштовање;
- Познавање, емпатију, осетљивост и уважавање перспективе друге стране;
- Сталну отворену комуникацију и дијалог;
- Узајамно препознавање и уважавање јединственог доприноса и снага сваке стране;
- Заједничко доношење одлука и спремност на компромисе и промене.

Васпитач

Професионална улога васпитача реализује се кроз четири подручја:

Подручје непосредног рада са децом. У овом подручју улога се реализује кроз подршку учењу и развоју усмерену на добробит детета кроз односе и делање.

Подручје развијања програма. Ово подручје васпитач реализује кроз планирање, заједничко развијање програма, праћење, документовање и вредновање.

Подручје професионалног развоја. У овом подручју васпитач спроводи рефлексивну праксу, хоризонтално учење, повезивање са колегама из других установа и стручно усавршавање.

Подручје професионалног јавног деловања. Ово подручје се реализује кроз заступање интереса деце и породице у свим питањима јавне политике, друштвеног живота и јавних делатности која се односе на децу. Такође и на промовисање, допринос и покретање акције у домену васпитно-образовног рада.

Планирање

Планирање се одвија кроз:

Развијање интегрисаног приступа кроз тематско и пројектно планирање.

Након оквирног одређења теме или почетне идеје за пројекат, васпитач истражује различите изворе из области сазнања, културе и различитих делатности, проналази идеје и промишља чиме би све могли почетно да се баве и истражују у оквиру теме/пројекта. Развијање теме/пројекта је стваралачки процес, подједнако изазован и за децу и за васпитача, кроз који заједнички откривају, играју се и креирају.

С обзиром да васпитач заснива тему/пројекат на принципима развијања реалног програма, планира тему/пројекат увек само неколико корака унапред и циклично наставља да планира тако што: планира опремање простора, начин организовања активности, ресурсе који су потребни, могуће начине укључивања родитеља, деце из других група и појединачна из локалне заједнице, планира посету места у локалној заједници.

Тема или пројекат могу да трају од неколико дана до неколико месеци, зависно од правца развоја и надограђивања идеја, предлога и интересовања деце од разноликости подстицаја и идеја које уноси васпитач други који су укључени у тему/пројекат. Пројекат

је вођен питањем, идејом и/или намером за продубљеним истраживањем проблематике која је деци смислена и изазовна за истраживање.

Тема/пројекат у јаслама је више идеја или оквир који обликује васпитач на основу праћења заинтересованости и интеракције деце са различитим материјалима, другом децом и одраслима у вртићу и познавања деце. На основу идеје о теми или пројекту, васпитач у јаслама се прво фокусира на планирање великог избора сензорних материјала који ће бити стално доступни деци и којима ће подстаћи децу да истражују у отвореном и затвореном простору у дечјем вртићу. Васпитач у јаслама планира више могућности за различите активности деце које се одвијају истовремено и које деца бирају. Васпитач планира довољно времена за рутине кроз које помаже деци да се осећају сигурно, да развијају самосталност и блискост са васпитачем и другом децом.

Флексибилно планирање.

Васпитач се у развијању програма стално усклађује са децом. План не може бити направљен унапред за дужи временски период. Прави се на основу предлога и иницијативе деце, консултовања са децом, предлога и идеја различитих учесника, увида васпитача о учешћу деце у активностима, промишљања васпитача зашто је важно да се деца баве одређеним активностима, како то повезати са њиховим животним контекстом, ранијим доживљајима, искуствима и сазнањима.

Документовање планирања.

Васпитач документује своје планирање у обрасцу за план који надограђује током процеса развијања теме/пројекта. План садржи: оријентациони назив теме/пројекта, кратко образложење како је дошло до покретања теме/пројекта и датуме почетка и краја; наведене изворе сазнања за васпитача везаних за тему/пројекат; потребну опрему и материјале; идеје за активности са децом, потребне ресурсе, учешће породице и других учесника и места у локалној заједници као места учења.

Заједничко развијање програма

Заједничко развијање програма се реализује кроз:

- **Охрабривање иницијативе деце.** Васпитач подржава иницијативу тако што подстиче делатне размене деце и одраслих и ствара ситуације у којима деца предлажу идеје. Омогућава деци да испробавају и праве изборе и да развијају свест о томе шта значи направити избор и коју одговорност то повлачи. Охрабрује децу да замишљају и маштају, износе претпоставке и изражавају своје идеје, сазнања, осећања и доживљаје на различите начине. Подстиче децу да воде аутентичне и њима смислене разговоре, да посматрају и слушају шта друга деца раде и говоре и дискутују о свом истраживању. Слуша децу и посвећује пажњу идејама и предлозима деце и интегрише их у програм.

На јасленом узрасту иницијатива деце се подржава, пре свега, грађењем блиских односа са децом кроз физички контакт и присну вербалну и фацијалну експресију. Организује физичку средину као предвидљиву и сигурну за дете, која истовремено нуди различите могућности за истраживање и кретање, за честу промену активности и интеракцију деце.

- **Консултовање.** Кроз консултовање са децом васпитач омогућава да се програм развија у складу са дечјом перспективом. Консултовање подразумева вођење разговора са дететом о неком питању, нпр. о томе како се деца осећају у групи, како би

желели да изгледа простор, у ком простору воле да се играју, шта их све занима и чиме воле да се баве у вртићу, који материјали су им изазовни за истраживање, чему се посебно радују, кога би волели да упознају, шта их плаши. Разговор се не одвија сам по себи, већ се користе различите технике које су блиске дететовом начину изражавања и кроз које оно може потпуније него вербално да се изрази и на основу чега се разговор проширује. Могуће технике су: фотографија, мапирање, туре, уметничке (експресивне) активности.

- **Моделовање.** Оно подразумева пример који васпитач даје и који дете усваја као модел свог понашања. Зато је битно шта васпитач чини, говори и какве односе успоставља.

- **Подупирање.** Васпитач подупире активности деце тако што пружа помоћ, помаже деци да се фокусирају на активност, охрабрује активност деце, не директним вођењем или навијањем, већ шаљући поруку да верује у њихове могућности, даје инструкције као корисна упутства деци.

- **Проширивање.** Васпитач проширује активности деце кроз комуникацију, акције, заједничку игру са децом, вербализовањем заједничког искуства деце и одраслих у различитим ситуацијама у дечјем вртићу и обезбеђивањем сталне доступности различитих материјала за истраживање деце.

ПРИНЦИПИ И ЦИЉЕВИ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА

Васпитач се у развијању програма усмереног на подршку добробити детета, руководи принципима који проистичу из концепција Основа програма и из поставки о односима, делању и контексту вртића. Принципи су оријентири и треба да буду видљиви кроз све што се ради у вртићу.

Принципи развијања реалног програма су:

1. Принцип усмерености на односе (стварање подржавајућег социјалног и физичког окружења, неговање односа уважавања, сарадње одговорности и заједништва).
2. Принцип животности (заједничко учење се остварује кроз активности које су смислене јер проистичу из искуства, аутентичних интересовања и односа, потреба и иницијатива, проблема и питања, догађаја и збивања у групи и заједници).
3. Принцип интегрисаности (учење као интегрисано искуство детета кроз оно што чини (делање) и доживљава (односи), а не као унапред испланиране појединачне активности на основу аспекта развоја или образовних области по издвојеним садржајима подучавања).
4. Принцип аутентичности (препознавање и уважавање интегритета, различитости и посебности сваког детета, развојних, културних, социјалних и других специфичности деце и њихових породица, као и јаким странама и потенцијалима сваког детета).
5. Принцип ангажованости (учење детета кроз властиту активност, ангажованост детета, иницијативу и избор деце, различити начини бављења појединим питањима, проблемима и садржајима, стваралачка прерада искуства и креативно изражавање властитих идеја, доживљаја, мишљења и сазнања; укљученост васпитача и заједничко учешће деце, а не директно подучавање).
6. Принцип партнерства (уважавање перспективе деце и породице, њихових мишљења, идеја, иницијатива, одлука, као и на различите начине укључивање породице и повезивање са локалном заједницом).

Циљеви основа програма

Општи циљеви Основа програма су:

- Да сва деца имају једнаке могућности за учење и развој.
- Да учешћем у програму деца имају прилике и могућности да буду срећна, да се осећају задовољно, остварено и прихваћено, граде односе поверења, уважавања, блискости и пријатељства.
- Да деца развијају диспозиције за целоживотно учење, као што су отвореност, радозналост, отпорност (резилијентност), рефлексивност, истрајност, поверење у себе као способног „ученика“ и позитивни лични и социјални идентитет, чиме се постављају темељи развијања образовних компетенција.
- Да деца учешћем у програму имају прилике да упознају, истражују и преиспитују различита подручја људског сазнања и делања, различите продукте културе и начине грађења и изражавања значења.
- Да породице имају могућности и прилике да бирају, активно учествују у васпитању и образовању своје деце на јавном плану, да освесте своје потребе и капацитете и развијају родитељске компетенције.
- Да васпитачи, сестре-васпитачи, стручни сарадници и сарадници, стручњаци из различитих области и други практичари имају прилику да испоље своју аутономију,

креативност и професионалност као и проактивно заступање интереса деце и породица.

- Да дечји вртић и друга окружења у локалној заједници (школа, центри културе, спорта и рекреације, отворени простори, друге институције локалне средине) постану простори заједничког учешћа деце и одраслих у учењу и грађењу смисла, кроз дијалог и узајамну подршку.
- Да се васпитачи, стручни сарадници и стручњаци других профила, истраживачи, носиоци образовне политике и сви који се баве предшколским васпитањем и образовањем повезују у истраживачку заједницу која кроз истраживања и узајамну подршку гради квалитет предшколског васпитања и образовања.

Циљеви васпитања и образовања

Циљ програма предшколског васпитања и образовања јесте подршка добробити детета. У најширем смислу, добробит је капацитет успешног персоналног и интерперсоналног функционисања, испољавања и култивисања људских потенцијала за развој и напредак и може се сагледати кроз три димензије: **персоналну** (бити добро и функционисати успешно), **делатну** (умети и хтети) и **социјалну** (припадати, прихватати и учествовати). Све димензије добробити су међусобно повезане, преклапајуће и узајамно условљене.

Овако постављен концепт добробити одражава суштину учења и развоја детета, а то је да је дете биће које *јесте и бива* – кроз оно што јесте постаје и оно што ће бити, тако да подржавати добробит детета значи истовремено пројектовање циљева на будућност и разумевање шта је добробит за дете у реално постојећим околностима, сада и овде (у реалном програму).

Циљеви подршке добробити:

Подршка персоналној добробити

- Развијање свести и бриге о свом телу и о себи;
- Развијање моторичких способности и вештина и чулне осетљивости;
- Развијање саморегулације као унутрашње контроле, способности одлагања жеље, прихватање захтева и налажење алтернатива;
- Развијање инструменталне и психолошке самосталности;
- Развијање идентитета и самоприхватања;
- Развијање емоционалне компетентности као способности доживљавања и изражавања широког спектра емоција, регулисања властитих и туђих емоција.

Подршка делатној добробити

- Развијање креативног испољавања и изражавања и стваралачког уобличавања својих доживљаја и сазнања;
- Развијање свих видова комуникације и овладавање различитим функцијама говора;
- Развијање рефлексивности и самодирекције као основе учења да се учи;

- Развијање диспозиција за учење као што су истрајност, радозналост, иницијатива и креативност, отвореност за сарадњу, одговорност;
- Развијање основа кључних образовних компетенција за целоживотно учење;
- Развијање отпорности (резилијентности) на стрес и изазове и способности конструктивног приступа проблемима и променама;
- Грађење смисла и животне сврхе кроз дубље разумевање основних манифестација људског живљења, вредности и лепоте човека и људског рада.

Подршка социјалној добробити детета

- Развијање позитивног културног и социјалног идентитета и задовољства и поноса припадништвом различитим заједницама (вршњачкој, породичној, локалној, националној, глобалној);
- Развијање социјалне компетентности као способности емоционалног везивања и емпатичности, успешне социјалне комуникације и кооперативности;
- Развијање моралних вредности и норми и способности моралног расуђивања, правичности и уважавања разлика;
- Развијање алтруизма, особина човечности као што су предусретљивост, емпатија, толерантност, племенитост, солидарност;
- Развијање свести о узајамној повезаности људи и природе и бриге за животну средину;
- Развијање проактивног односа према животу и окружењу.

НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА ЦИЉЕВА ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА

Програм настаје и гради се у реалном контексту васпитно-образовне праксе. За дете, програм се манифестује као остваривање његове добробити кроз односе који се развијају са физичким окружењем, вршњацима и одраслима у реалним ситуацијама делања.

Односи:

Дете доживљава свет кроз односе које успоставља и развија. Односи којима се подржава дететова добробит и делање су покретачи његовог развоја и учења. Односи се не одвијају у вакууму и сами по себи, ови су динамичка и сложена мрежа повезивања и повратних веза и утицаја кроз акције и интеракције самог детета, социјалне средине и социјалног окружења.

За дете су у односима важни:

Сигурност- да се осећају сигурно, што проистиче из односа поверења и предвидивости;

Континуитет- пре свега у односу са блиским одраслима. Континуитет подразумева непротивречност и повезивање различитих врста искустава, повезаност са животним контекстом и претходним искуствима детета;

Учешће- бити активно укључен, бити агенс, онај који учи кроз учешће и утиче на свет око себе а не пасивни учесник активности и збивања које су за дете други организовали.

Деци је потребно пружити могућност да:

- Изражавају своје потребе и осећања;
- Ослањају се на друге и изграђују осећања поверења, сигурности и припадања;
- Развијају позитивну слику о себи;
- Развијају позитивне начине интеракције са другима;
- Развијају неопходне капацитете како би се носили са конфликтима, проблемима и новим ситуацијама; буду укључена у доношење одлука и прављење избора;
- Деле информације и учествују у дијалогу са другом децом и одраслима заснованом на узајамном поштовању и размени;
- Буду истински консултована и осећају да су њихова осећања и мишљења важни;
- Виде да њихове идеје, очекивања и осећања доводе до промена;
- Својим учествовањем доприносе ономе што одрасли раде и сматрају важним и смисленим и ономе што се дешава у окружењу.

Кроз односе деца уче:

- Да разумеју своје потребе, осећања и поступке;
- Како да на сигуран начин истражују своју околину и своје претпоставке о свету око себе;
- Како да комуницирају и ступају у интеракције;
- Како да буду прихваћена и прихватају друге;
- Шта се од њих очекује и шта они могу да очекују;
- Како да изразе себе, да разумеју друге и како да се односе према њима;
- О узајамној зависности са другима, о дељењу, прављењу избора;
- Како да решавају проблеме и преузму одговорност;
- Развијају метакогнитивне капацитете резонувања, рефлексije, планирања и предвиђања;
- Изграђују смисао и сврху.

Између одраслог и детета постоје велике разлике-асиметричност како у знању, компетенцијама, искуству, тако и у моћи. Из асиметричности у моћи одраслог не треба да проистиче владање и управљање дететом, нити покровитељство и претерана заштита детета, али ни стално повлађивање детету и стварање илузије код детета да је „центар света“ у којем се задовољавају све његове потребе и жеље.

Да би се дете осећало сигурним, имало континуитет искустава и односа и могућности активног учешћа, потребно је да васпитач гради односе засноване на: властитој укључености, одржавању баланса и уважавању детета.

УКЉУЧЕНОСТ подразумева истинско бављење дететом и заједничко учешће у активностима са децом а манифестује се кроз: осетљивост на дететове потребе и капацитете и подешеност детету, односно усклађивење са дететом.

ОДРЖАВАЊЕ БАЛАНСА не значи имати једнак или сличан број активности које води васпитач наспрам активности које развијају деца самостално, већ је то баланс у начинима учешћа васпитача у свим дешавањима, ситуацијама и активностима.

УВАЖАВАЊЕ је процес изградње узајамног односа поштовања и разумевања. Васпитач изграђује разумевање кроз посматрање и слушање деце, спремност да се учи од деце и оних који су деци блиски и кроз флексибилан, индивидуализовани однос и активно укључивање сваког детета.

Делање:

Дете учи сопственим чињењем и учешћем у заједничким активностима са вршњацима и одраслима, што у Основама означавамо једним именом ☒ делање детета. У вртићу, делање детета обухвата **игру**, активно учешће у **животно-практичним ситуацијама** и **ситуацијама планираног учења**.

Игра је слободно изабрано, саморегулисано и суштински мотивисано чињење у коме се дете добро осећа, активира све своје потенцијале и превазилази своје границе. Игра је основ развијања и испољавања свих димензија добробити детета.

Она је увек добровољна, договорена између учесника игре, одређена је игровним планом и правилима и сама је себи циљ.

Дете у игри:

- Гради идентитет и односе,
- Истражује и (ре)конструира знања,
- Ствара симболе,
- Ужива и радује се,
- Према начину на који васпитач подржава игру у програму, говоримо о три типа игре: отворена, проширена и вођена игра.

Животно-практичне ситуације

Деца учествују у различитим свакодневним ситуацијама које су део животног контекста деце и одраслих у вртићу, као што су рутине, ритуали и аутентични догађаји у вртићу и ван њега.

- **Рутине** су свакодневне устаљене активности у групи деце (обедовање, одмор, нега и одржавање хигијене, рекреативни боравак напољу, сређивање простора).
- **Ритуали** су устаљени обрасци везани за конкретну ситуацију који имају симболичко значење (ритуали при доласку и одласку, празнични ритуали, ритуал преласка на другу активност, ритуали добродошлице новим члановима).
- **Аутентичне ситуације** у вртићу и ван њега су ситуације које проистичу из догађаја и потреба везаних за животни контекст у вртићу, породици и заједници (принове или други догађаји из породице; неговање биљака; неговање љубимаца; припремање простора унутар вртића или у дворишту за различите активности; шетње; ситуације у којима деца и одрасли причају једни другима своја искуства, доживљаје, проблеме и страхове, шале се и граде пријатељства, разговарају са посетиоцима, друже се са млађом и старијом децом у вртићу; учествују у акцијама и догађајима у локалној заједници).

Дете у животно-практичним ситуацијама

- Гради односе;
- Учи и практикује;
- Развија симболичко изражавање;
- Ужива и радује се.

Васпитач подржава учешће деце у животно-практичним ситуацијама, планира их и организује као интегрални део програма.

Планиране ситуације учења

Планиране ситуације учења су ситуације у које се улази са намером да се нешто истражи, сазна, искуси, открије или представи. Оне су увек делатне за децу и смислено

повезане са темом/пројектом. То су ситуације у којима се деца циљано баве оним што их посебно интересује у оквиру теме или пројекта који се развија или су подстакнута неким њиховим доживљајем и искуством. Деца се у планираној ситуацији учења удружују у малу групу када имају заједнички фокус пажње, или их окупира решавање неког проблема и трагање за сазнањем и тада заједнички усмеравају своје учење.

Дете у планираној ситуацији учења:

- Гради односе;
- Истражује и конструише знања;
- Развија симболичко изражавање;
- Гради идентитет;
- Ужива и радује се.

Васпитач у планираним ситуацијама учења није усмерен на давање готових знања, једнообразних решења и тачних одговора, него подржава процес учења у коме деца развијају стратегије истраживања и разумевања себе и света и уче како да уче.

Б. ПОНУДА ПРОГРАМА И УСЛУГА

1. РЕДОВНИ ПРОГРАМИ

У оквиру предшколског програма у Предшколској установи остварују се редовни програми васпитно-образовног рада у оквиру следећих облика рада:

Облици рада:

Рад је организован кроз:

- обухват деце од 1 до 2 године у јасленој групи
- обухват деце од 2 до 5,5 година у групама вртића
- обухват деце од 5,5 до 6,5 година у оквиру обавезног припремног предшколског програма у целодневном боравку
- обухват деце од 5,5 до 6,5 година у оквиру обавезног припремног предшколског програма кроз четворочасовни програм рада – полудневни боравак

Васпитно-образовни рад са децом организује се у васпитним групама, које су формиране за децу хомогеног или мешовитог узраста. Организација рада Установе усклађује се са потребама деце и породице.

Васпитно-образовни рад остварује се на српском језику.

1.1. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ДЕЦЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Програмом за заштиту деце од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања прецизира се улога и одговорност свих субјеката укључених у живот и рад Установе.

Документа и закони на којима се заснива Посебан протокол за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања и који непосредно обавезује на израду Програма као основу имају међународни документ Конвенције о правима детета и документа које је усвојила Влада Републике Србије (Национални план акције за децу и Општи протокол за заштиту деце од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања из 2005.), Посебног протокола за заштиту деце и ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања у образовно - васпитним установама, Приручника за примену посебног протокола за заштиту деце и ученика, члан 103 Закона о Основама система образовања и васпитања).

Програм је у складу са Правилником о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање ("Сл.гласник РС", број 46 /2019.)

Забрана дискриминације у установама образовања и васпитања прописана је чланом 44. Закона о основама система васпитања и образовања.

Облици дискриминације Непосредна

Ако се лице или група лица због његовог односно њиховог личног својства у истој или сличној ситуацији у процесу образовања и васпитања или у ситуацијама које су непосредно или посредно повезане са процесом образовања и васпитања било којим актом, радњом или пропуштањем, стављају или би могли бити стављени у неповољан положај

Посредна

Ако се лице или група лица, у процесу образовања и васпитања или у вези са процесом образовања и васпитања, због његовог односно њиховог личног својства, ставља у неповољнији положај актом, радњом или пропуштањем које је привидно засновано на начелу једнакости и забране дискриминације, осим ако је то оправдано законитим циљем, а средства за постизање тог циља су примерена и нужна

Повреда начела једнаких права и обавеза

Ако се лицу или групи лица, у процесу образовања и васпитања, због његовог, односно њиховог личног својства неоправдано ускраћују права и слободе или намећу обавезе које се у истој или сличној ситуацији не ускраћују или не намећу другом лицу или групи лица, ако су циљ или последица предузетих мера неоправдани и ако не постоји сразмера између предузетих мера и циља који се тим мерама остварује

Забрана позивања на одговорност

Ако се у процесу образовања и васпитања, односно у вези са процесом образовања и васпитања према лицу, или групи лица неоправдано поступа лошије него што се поступа или би се поступало према другима, искључиво или углавном због тога што су тражили, односно намеравају да траже заштиту од дискриминације или због тога што су понудили или намеравају да понуде доказе о дискриминаторском поступању

Удруживање ради вршења дискриминације

Ако се у установи или процесу образовања и васпитања односно у вези са њим, образују удружења или групе чије је деловање усмерено на кршење уставом, правилима међународног права и законом зајамчених слобода и права или на изазивање националне, расне, верске и друге мржње, раздора или нетрпељивости, као и у свим другим случајевима када удруживање има за циљ вршење дискриминације

Говор мржње

Сваки облик изражавања идеја, информација и мишљења којима се подстиче дискриминација, мржња и насиље против лица или групе лица учесника у процесу образовања и васпитања, односно ма ког другог лица због његовог личног својства, а које је у вези са процесом образовања и васпитања или радом установе

Узнемиравање и понижавајуће поступање

Када су учесници у процесу образовања и васпитања, од стране других учесника у процесу образовања и васпитања, односно трећих лица, услед свог личног својства, у процесу образовања и васпитања или у вези са процесом образовања и васпитања, изложени дискриминаторском поступању, које има за циљ или представља повреду достојанства и којим се ствара осећај понижености, узнемирености или одбачености, шћири страх или непријатељство, односно ствара понижавајуће и увредљиво окружење

Посебни случајеви дискриминације

Правилником су дефинисани посебни случајеви дискриминације у околностима и ситуацијама као што су:

- остваривање исхода и стандарда образовања и васпитања
- остваривање права на образовање и васпитање
- употреба језика и писма
- обезбеђивање безбедности деце и ученика и других учесника у образовном и васпитном процесу
- поштовање правила понашања у установи
- планирање и програмирање образовног – васпитног рада
- реализације образовно – васпитног рада
- руковођење и организовање рада, тј. управљање установом
- поштовање права детета, односно ученика, и других учесника у образовном и васпитном процесу
- прикупљање и употреба података о деци, ученицима, родитељима, старатељима и запосленима, када то законом или подзаконским актом није предвиђено
- запошљавање и поступање према запосленима у установи
- друге области од значаја за образовање и васпитање

Насиље је сваки облик једанпут учињеног или поновљеног вербалног или невербалног понашања, које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства детета.

Занемаривање и немарно поступање представља пропуштање Установе или запосленог да обезбеди услове за правилан развој детета.

Установа је дужна да одмах поднесе пријаву надлежном органу ако се код детета примете знаци насиља, злостављања или занемаривања.

Физичко насиље сматра се физичко кажњавање деце и ученика од стране запослених и других одраслих особа; свако понашање које може да доведе до стварног или потенцијалног повређивања детета, ученика или запосленог; насилно понашање

запосленог према деци, или другим запосленим, као и ученика према другим ученицима или запосленим.

Психичко насиље сматра се понашање које доводи до тренутног или трајног угрожавања психичког и емоционалног здравља и достојанства детета или запосленог.

Социјално насиље сматра се искључивање детета из групе вршњака и различитих облика социјалних активности установе.

Електронско насиље и злостављање је злоупотреба информационих технологија која може да има за последицу повреду друге личности и угрожавање достојанства и остварује се слањем порука електронском поштом, СМС-ом, ММС-ом, путем веб-сајта (web site), четовањем, укључивањем у форуме, социјалне мреже и сл.

Осим наведених облика, насиље и злостављање препознаје се и кроз: злоупотребу, сексуално насиље, насилни екстремизам, трговину људима, експлоатацију детета и ученика и др.

Злоупотреба детета је све оно што појединац, односно установа чини или не чини, што негативно утиче, наноси штету, ускраћује или смањује могућност за безбедан и здрав развој и доводи га у немоћан положај према појединцу или установи (злоупотреба у спорту, у политичке, верске, комерцијалне и друге сврхе)..

Сексуално насиље сматра се укључивање деце у сексуалну активност коју она не схватају и за коју нису развојно дорасла.

У Установи је забрањен сваки облик насиља и злостављања од стране детета, његовог родитеља, односно, старатеља или одраслог, над васпитачем, стручним сарадником и другим запосленим.

Свако насиље, злостављање и занемаривање над децом може се спречити уколико се:

- Развија и негује култура понашања
- Не толерише насиље и не ћути о њему
- Развија одговорност свих
- Обавезује на поступање све који имају сазнање о насиљу

Класификација најчешћих облика насиља

У Програму су приказани различити облици насиља: физичко, емоционално/психичко, социјално, електронско, сексуално. Приказани су нивои реаговања у зависности од интензитета, учесталости и последица које насиље оставља. Поједини облици се понављају на више различитих нивоа.

Први ниво

Ове облике насиља решава самостално васпитач у оквиру васпитно-образовног рада са децом – појединцима или групама или у сарадњи са стручном службом и родитељем детета.

Облици физичког насиља и злостављања су, нарочито: ударање чврга, гурање, штипање, гребање, гађање, чупање, уједање, саплитање, шутирање, прљање, уништавање ствари.

Облици психичког насиља и злостављања су, нарочито: омаловажавање, оговарање, вређање, ругање, називање погрдним именима, псовање, етикетирање, имитирање, „прозивање”.

Облици социјалног насиља и злостављања су, нарочито: добацивање, подсмевање, искључивање из групе или заједничких активности, фаворизовање на основу различитости, ширење гласина.

Облици сексуалног насиља и злостављања су, нарочито, неумесно, са сексуалном поруком: добацавање, псовање, ласцивни коментари, ширење прича, етикетирање, сексуално недвосмислена гестикулација.

Облици насиља и злостављања злоупотребом информационих технологија и других комуникационих програма су, нарочито: узнемиравајуће позивање, слање узнемиравајућих порука СМС-ом, ММС-ом.

Други ниво

У решавању ових облика насиља, васпитач укључује Тим, то јест унутрашњу заштитну мрежу. Приказани су нивои реаговања и различити облици насиља.

У зависности од интензитета, учесталости и последица које насиље оставља, поједини облици се понављају на више различитих нивоа.

Облици физичког насиља и злостављања су, нарочито: шамарање, ударање, гажење, цепање одела, „шутке”, затварање, пљување, отимање и уништавање имовине, измицање столице, чупање за уши и косу.

Облици психичког насиља и злостављања су, нарочито: уцењивање, претње, неправедно кажњавање, забрана комуницирања, искључивање, манипулисање.

Облици социјалног насиља и злостављања су, нарочито: сплеткарење, ускраћивање пажње од стране групе (игнорисање), неукључивање, неприхватање, манипулисање, искоришћавање.

Облици сексуалног насиља и злостављања су, нарочито: сексуално додиривање, показивање порнографског материјала, показивање интимних делова тела, свлачење.

Облици насиља и злостављања злоупотребом информационих технологија су, нарочито: оглашавање, снимање и слање видео записа, злоупотреба блогова, форума и четовања, снимање камером појединаца против њихове воље, снимање камером насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика.

Трећи ниво

Ако деца чине или трпе неки од следећих облика насиља, обавезно је укључивање других институција, односно активирање спољашње заштитне мреже.

Облици физичког насиља и злостављања су, нарочито: туча, давлeње, бацање, проузроковање опекотина и других повреда, ускраћивање хране и сна, излагање ниским температурама, напад оружјем.

Облици психичког насиља и злостављања су, нарочито: застрашивање, уцењивање уз озбиљну претњу, изнуђивање новца или ствари, ограничавање кретања, навођење на коришћење наркотичких средстава и психоактивних супстанци, укључивање у деструктивне групе и организације.

Облици социјалног насиља и злостављања су, нарочито: претње, изолација, малтретирање групе према појединцу или групи, организовање затворених група (кланова) које има за последицу повређивање других.

Облици сексуалног насиља и злостављања су, нарочито: завођење од стране ученика и одраслих, подвођење, злоупотреба положаја, навођење, изнуђивање и принуда на сексуални чин, силовање, инцест.

Облици насиља и злостављања злоупотребом информационих технологија су, нарочито: снимање насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика, дечија порнографија.

Општи циљ Програма

Општи циљ Програма је унапређивање квалитета живота деце у Установи, применом мера превенције, ради стварања безбедне средине и мера интервенције у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање деце.

Специфични циљеви Програма у превенцији

- Подстицање и развијање климе прихватања, толеранције и међусобног уважавања,
- Идентификација безбедносних ризика у Установи увидом у документацију, непосредно окружење евидентирањем критичних места у Установи, анкетањем, васпитача и родитеља,
- Повећање осетљивости свих који су укључени у живот и рад Установе препознавање насиља и злостављања,
- Унапређење способности свих учесника у Установи – свих структура Установе, почев од васпитача, помоћних радника, стручних сарадника, администрације итд., преко деце, родитеља, локалне заједнице – за уочавање, препознавање и решавање проблема насиља,
- Оспособљавање свих запослених и родитеља за рано препознавање знакова у понашању деце који указују на потенцијално насилно понашање,
- Пружање помоћи деци у савладавању развојних проблема и проблема у социјалном контакту са другом децом,
- Изграђивање и примена норми понашања, информисање о правилима и кућном реду,
- Дефинисање процедура и поступака реаговања на насиље и информисање свих учесника о томе,
- Омогућавање свима који имају сазнања о могућем насилном акту да без излагања опасности врше пријављивање насиља,
- Спровођење психо-социјалног програма превенције кроз обуку за ненасилну комуникацију, самоконтролу реаговања и понашања, превазилажење стреса, учење социјалних вештина,
- Сарадња са родитељима путем Савета родитеља, родитељских састанака, индивидуалних и групних разговора,
- Сарадња са службама ван установе које посредно и непосредно могу помоћи на превазилажењу проблема насиља у Установи.

Специфични циљеви Програма у интервенцији

- Спровођење процедура и поступака реаговања у ситуацијама насиља;
- Праћење и евидентирање врста и учесталости насиља и процењивање ефикасности спровођења Програма заштите;
- Рад на отклањању последица насиља и интеграција деце у заједницу вршњака;
- Психотерапијски рад са децом која трпе насиље, врше насиље или су посматрачи насиља.

Процедуре у ситуацији насиља

Процедуре у интервенцији

Процедуре у интервенцији се разликују у три ситуације:

- да ли се насиље јавља међу децом,
- од стране запосленог над дететом или
- од стране одрасле особе која није запослена у Установи над дететом

Кораци у интервенцији

Сазнање о насиљу или **откривање насиља** одвија се:

- а) непосредним увидом да је насиље у току или
- б) посредно, када постоји сумња да се насиље дешава на основу препознавања спољашњих знакова или поверавањем самог детета или треће особе.

Прекидање, заустављање насиља - свака одрасла особа која има сазнање о насиљу у обавези је да реагује тако што ће прекинути насиље или о томе обавестити надлежне особе МУП или здравствену службу (ако се процени да самостално не може да прекине насиље).

Смиривање ситуације - подразумева удаљавање детета из ситуације и смањење напетости кроз разговор са актерима. Тај разговор треба да буде умирујући, без спомињања могућих последица и застрашивања.

Иницирање консултација унутар Установе, од стране запосленог који је непосредно реаговао или има сазнање о насиљу, ради процене ризика и израде плана заштите за све учеснике. Тим процењује степен ризика и одлучује на који начин ће решавати случај (самостално или уз укључивање других релевантних институција). Неопходно је водити рачуна о поверљивости података, заштити приватности и стављању интереса детета изнад интереса родитеља, установе, струке. У образовно-васпитном систему нема места за истрагу или доказивање злостављања, већ се о постојању сумње обавештавају надлежне службе. Уколико је потребно, обављају се консултације са службама ван установе (Центар за социјални рад, здравствена служба). На основу консултација треба донети одлуку о начину реаговања и праћења и одредити улоге, задатке и одговорности у самом поступању.

Након консултација и заузимања става Установе о догађају, предузимају се **акције**: позивају се родитељи и информишу о догађају, спроведеним консултацијама, закључцима и предложеним мерама (предочава се законска регулатива, мере заштите детета, мере даљег васпитног деловања); уколико је потребно, обавештава се МУП, Центар за социјални рад (рок три дана од дана када се насиље десило). Подношење пријаве тим службама треба да буде у усменој и писаној форми, након што је са родитељима обављен разговор (осим ако се нису одазвали позиву или је у најбољем интересу дечије безбедности да родитељи не буду укључени)

Праћење ефеката - предузетих мера врши Тим, водећи рачуна о интеграцији свих актера у заједницу и успостављању односа сарадње и толеранције.

Процена стања безбедности у Установи

У циљу усклађивања процене стања безбедности са Приручником за примену посебног Протокола за заштиту деце, сваке године врши се анализа процене ризика у Установи, где се узимају у обзир мишљења свих структура запослених и евиденција пријављених случајева насиља (део документације тима).

На основу тих података се израђује акциони план превентивних и интервентних активности на нивоу Установе.

Начин праћења случајева насиља и евиденција о насиљу

Запослени у Установи: васпитачи, стручна служба и Тим за заштиту су обавезни да воде евиденцију о појавама насиља у Установи уз попуњавање обрасца за евиденцију случајева насиља, који садржи податке о следећем:

- Шта се догодило
- Ко су учесници
- Како је пријављено насиље
- Врсте интервенције
- Какве су последице
- Који су исходи предузетих корака
- На који начин су укључени родитељи, васпитачи, стручна служба
- Праћење ефеката предузетих мера.

Анализа примене програма

Примену Програма прати и анализира Тим за заштиту континуирано, преко евиденције о реализованим активностима које су планиране Програмом.

Уколико неке планиране активности нису реализоване овим путем утврђују се и узроци.

ПОСТУПАЊЕ УСТАНОВЕ У ОДНОСУ НА КРИЗНИ ДОГАЂАЈ

Кризни догађај је у већини случајева непредвидив догађај са потенцијално негативним последицама. Тај догађај и његове последице могу проузроковати значајну штету особама које су непосредно или посредно изложене кризном догађају. Кризни догађај карактерише број жртава (повређених или настрадалих), материјална штета, психолошке реакције појединца и/или заједнице у целини, као и солидарност у сврху отклањања последица.

Установа формира тим за кризне догађаје у оквиру Тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, као његов обавезни део. Тим за кризне догађаје формира се у циљу ефикасног поступања установе у кризним догађајима. Сврха увођења ових активности је уређивање и начина поступања у реаговању на кризни догађај, јачање отпорности установа, обезбеђивање ефикасне реакције у пружању заштите деци, и запосленима који су били изложени кризном догађају на индиректан или директан начин, као и начина и активности установе за повратак у редован начин рада.

Стручно усавршавање: Предшколска установа „Лептирићи“ Ражањ у циљу заштите и безбедности у установи израдила је План заштите и спасавања и ангажовала лице које се бави заштитом и безбедношћу на раду. Редовно се одржавају обуке за све раднике из области безбедности на раду и противпожарне обуке. У наредном периоду потребно је укључити обуке које могу допринети ефикасном реаговању установе у различитим кризним ситуацијама.

Програм поступања установе у кризним догађајима

	Активности	Начин реализације	Носиоци Активности
1.	Прикупљање података, процена потреба и обавештавање надлежних органа	Тим прикупља информације о догађају, ко је све погођен кризним догађајем и каква му је помоћ потребна, где се налази и у каквом је стању, као и о томе шта је већ урађено поводом тога у установи. У зависности од врсте/облика кризног догађаја, хитно обавештавање полиције, хитне помоћи, ватрогасне службе, као и других евентуално потребних органа/служби.	Тим за кризне интервенције
2.	Успостављање сарадње са спољашњом мрежом заштите (социјална и здравствена заштита, полиција, јавно тужилаштво, јединица локалне самоуправе, мобилни тим).	У зависности од облика/врсте и степена интензитета кризног догађаја установа процењује кога укључује од спољашње мреже заштите.	Тим за кризне интервенције и спољашња заштитна мрежа
3.	Сарадња и заједничко деловање са мобилним тимом за кризне интервенције	Уколико кризни догађај као последицу има најмање троје или више повређених или настрадалих лица, директор је у обавези да одмах по сазнању обавести Министарство просвете како би се ангажовао интерсекторски мобилни тим за кризне ситуације, који је формиран у оквиру Радне групе Владе Републике Србије ради пружања неопходне подршке.	Директор и мобилни тим за кризне ситуације

4.	Благовремено информисање деце/ученика, родитеља, запослених и медија о догађају	Директор установе именује особе задужене за припрему званичних информација за родитеље, ученике, запослене и за медије. Саопштење за медије сачињава се у сарадњи са надлежним службама Министарства	Директор, задужене особе, Министарство
5.	Психосоцијална подршка деци, ученицима и запосленима	Тим за кризне догађаје прати реаговања ученика, родитеља и запослених, идентификује коме је помоћ потребна и у складу са тим организује пружање психосоцијалне подршке.	Тим за кризне интервенције, Спољашња мрежа
6.	Израда и реализација плана рада установе у измењеним условима и стабилизација рада у установи	Тим за кризне догађаје у сарадњи са релевантним тимовима установе израђује план рада по измењеном, прилагођеном плану.	Тим за кризне интервенције
7.	Организација евентуалних комеморативних активности	У случају кризних догађаја са смртним исходом, тим учествује у организацији и планирању адекватних комеморативних активности.	Тим за кризне интервенције
8.	Праћење реализације плана и евалуација	Неопходно је праћење реализације плана рада у измењеним условима, евентуалне корекције и допуне плана у зависности од процене степена, броја и последица изазваних кризним догађајем и предузетим корацима.	Тим за кризне интервенције
9.	Вођење документације и извештавање	Тим је дужан и да води документацију о спроведеним активностима у вези поступањем у кризној ситуацијом. Извештај о поступању установе доставља се надлежној школској управи, у року од 15 дана од наступања периода стабилизације рада у установи.	Тим за кризне интервенције

1.2. ПРОГРАМ УВОЂЕЊА У ПОСАО ВАСПИТАЧА И СТРУЧНОГ САРАДНИКА ПРИПРАВНИКА

Законом о основама система образовања и васпитања прописана је обавеза полагања испита за дозволу за рад наставника, васпитача и стручних сарадника у образовно васпитним установама. Правилником о дозволи за рад наставника, васпитача и стручних сарадника дефинисани су услови и садржај испита за лиценцу. Користећи ове документе као полазиште израђен је Програм увођења приправника у посао. Овај Програм има за циљ следеће:

- Оспособљавање приправника за самосталан рад
- Припремање приправника за полагање испита за лиценцу

Увођење у посао представља корак ка професионалном развоју, након стеченог базичног образовања, и остварује се припремом приправника за полагање испита за лиценцу, за даље стручно усавршавање и стицање знања. Све ово чини систем којим се доприноси професионализацији у образовању.

Увођењем у посао приправник стиче знања, развија вештине и способности које су потребне за самостално остваривање васпитног образовно рада, а потребна знања, вештине и способности дефинисане су кроз шест кључних области васпитно образовног рада.

Кључне области у којима се приправник оспособљава су:

1. Планирање, програмирање, остваривање и вредновање васпитно образовног рада

Улога приправника у овој области је да се упозна са Општим основама предшколског програма и другим документима значајним за ВОР; да прави месечне, као и планове појединачних активности; да у разговору са ментором износи запажања о свом раду, постигнућима; да уз помоћ ментора процењује које су му још вештине и знања потребна; да прати, вреднује и унапређује сопствени рад.

Улога ментора у овој области да приправника упуту у потребна документа; да пружи непосредну помоћ приправнику у изради програма и плана рада; да помогне приправнику у избору метода, облика, средстава рада и начина вредновања.

2. Праћење дечјег развоја и учења

Улога приправника у овој области је да увећава и користи своја знања о општим законитостима развоја деце; да континуирано прати развој и постигнућа деце; да побољшава сопствену методологију праћења развоја.

Улога ментора у овој области је да упуту приправника на најзначајније аспекте развоја и оптималне начине посматрања и процене; да помогне приправнику да развије осетљивост и вештину у процесу посматрања.

3. Сарадња са колегама, породицом и локалном заједницом

Улога приправника у овој области је да негује партнерски однос са свим интересним групама у установи и ван ње; да се укључује у различите видове сарадње; да побољшава вештине социјалне комуникације.

Улога ментора у овој области је да указује приправнику на евентуалне недостатке у комуникацији са колегама или широм друштвеном заједницом; да јасно укаже приправнику

на значај тимског рада у установи; да охрабрује приправника да се укључује у различите облике сарадње; да сам буде приправнику добар пример сарадника.

4. Рад са децом са сметњама у развоју

Улога приправника у овој области је да, пре свега, негује позитивне ставове према особама са посебним потребама; да се оспособљава за рад са децом са посебним потребама.

Улога ментора је да помогне приправнику да из угла својих професионалних компетенција бира и припрема садржаје, методе, облике и средства рада са децом која имају посебне потребе; да упуту приправнике у све изворе сазнања везаних за рад са децом са посебним потребама.

5. Професионални развој

Улога приправника у овој области је да схвати значај континуираног професионалног развоја; да се упозна са различитим начинима и облицима стручног усавршавања; да учествује у различитим облицима професионалног усавршавања.

Улога ментора је да, пре свега, укаже приправнику на важност стручног усавршавања; да упуту приправника на све могуће облике професионалног развоја, савремену литературу и образовну технологију.

6. Вођење документације

Улога приправника је да се упознаје са неопходним документима, као и са прописима у вези са вођењем документације; да води документацију о свом раду (припремању за рад, запажањима, посећеним или изведеним активностима, као и о запажањима и сугестијама ментора, о учешћу у разним облицима стручног усавршавања) .

Улога ментора је да сарађује са приправником при избору оптималних начина евидентирања рада; да прати како приправник води неопходну документацију.

Велики број садржаја у процесу увођења приправника у посао може бити флексибилно додаван или адаптиран, али оно што је обавеза ментора и приправника и у сваком случају мора бити реализовано, јесу:

Задаци ментора:

- да пружи помоћ приправнику у припреми и извођењу васпитно-образовног рада
- да води евиденцију о раду приправника - која ће садржати време и садржај рада са приправником, запажања и препоруке, као и праћење поступања приправника у складу са датим препорукама
- да присуствује, прати и анализира најмање 12 активности у непосредном васпитно образовном раду приправника
- да пружи помоћ у припреми за проверу савладаности програма
- да подноси извештај директору о оспособљености приправника за самосталан рад

Задаци приправника:

- да води евиденцију о свом раду
- да се укључује у све облике стручног усавршавања које организује установа
- да примењује Опште основе предшколског програма као полазну основу у свом раду и да реализује најмање 12 активности уз стручну подршку ментора

1.3. ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Основе програма социјалног рада у Установи полазе од чињенице да је делатност предшколске установе вишеструка и да су њене функције комплементарне и равноправне. Остваривање овог програма подразумева стално побољшање услова рада и стандарда у Установи.

Основни циљеви социјалног рада у Установи су :

- допринос социјалној сигурности и стабилности породице,
- допринос васпитној функцији породице
- допринос остваривању социјалних права и правде за децу
- превенција социјалних проблема деце на најранијем узрасту
- постизање оптималне усклађености између потреба и интересовања деце и породице за укључивањем у предшколско васпитање и образовање и понуде различитих облика и програма за децу и породице
- подршка социјализацији детета и његовом активном укључивању у колектив и ширу локалну заједницу
- очување и унапређење породичних односа
- ублажавање последица сиромаштва и социјалне искључености
- превенција и заштита деце од насиља, занемаривања и злостављања
- уклањање последица занемаривања и злостављања деце у сарадњи са институцијама у локалној заједници
- стварање квалитетних услова за раст, развој и учење предшколског детета
- заштита деце изложене ризицима
- подршка инклузији деце са сметњама у развоју

Полазећи од Основа програма социјалног рада у предшколским установама планира се остваривање следећих социјалних функција.

Социјална функција за ниво социјалног рада у оквиру Установе

У оквиру социјалне функције на овом нивоу планира се :

- учешће у утврђивању потреба родитеља и деце за врстама и облицима рада и услуга
- повезивање Установе и службе општине Ражањ ради олакшавања деци и родитељима ефикасног добијања одговарајућих услуга из делокруга Установе и установе социјалне заштите
- учешће у активностима које доприносе социјализацији деце и њихових родитеља унутар Установе и локалне заједнице у којој живе,
- непосредно обављање индивидуалног саветодавног рада са родитељима поводом изразитих социјалних питања,
- информисање породице о правима деце и родитеља у систему друштвене бриге о деци и социјалне заштите
- информисање Установе и Општине о социјалним потребама деце и могућностима њиховог задовољавања
- учешће у различитим пројектима на нивоу Установе и локалне заједнице

- учешће у акцијама социјалних организација (Црвени крст)
- информативно-едукативни рад са васпитачима - јачање професионалних компетенција у циљу унапређења квалитета сарадње са породицом
- стварање адекватних услова у физичком окружењу сходно потребама деце и породице

Социјална функција за ниво социјалног рада са васпитним групама

На овом нивоу планира се :

- формирање и структурирање васпитних група и идентификовање социјалне структуре породице
- испитивање и праћење квалитета комуникације и социјалних кретања у групи и између васпитних група (непосредним увидом у праћењем у сарадњи васпитача и стручних сарадника)
- праћење деце и породица које су у појачаном ризику за појаву сметњи и тешкоћа у функционисању
- планирање и организација, у сарадњи са васпитачима, конкретних садржаја и мера подршке развоју кохезије групе и предупређења тешкоћа у функционисању (израда оперативног плана подршке деци и породици)
- саветодавно-едукативни рад са групама родитеља (на нивоу васпитних група/вртића)

Социјална функција за ниво социјалног рада са појединцем

У раду са појединачним случајевима планира се :

- предлагање и предузимање одговарајућих облика заштите и услуга социјалног рада за поједину децу која живе у неповољним условима и пружање помоћи у остваривању одређених права у систему друштвене бриге о деци и систему социјалне заштите,
- утврђивање специфичних појединачних социјалних потреба деце и рад на њиховом решавању,
- индивидуални социјални рад са децом и породицама
- подршка транзицији деци из осетљивих група у ново окружење
- иницирање ангажовања Центра за социјални рад у раду са породицама које имају одређене проблеме,
- сарадња са другим стручним институцијама у циљу обезбеђења помоћи породицама и деци материјалне и нематеријалне природе.

1.4. ПРОГРАМ НЕГЕ И ПРЕВЕНТИВНЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Предшколска установа ће у складу са програмом превентивне здравствене заштите према Правилнику о ближим условима и начину остваривања неге и превентивно здравствене заштите деце у предшколској установи „Сл.гл.“ бр.112/2017. од 15.12.2017. и планирати и спроводити задатке како би се обезбедили услови којима се непосредно остварују права деце на здрав живот и правилан психофизички развој у колективу, формирању позитивног односа према здрављу као и едукацији родитеља и запослених из ове области.

Нега и превентивно-здравствена заштита деце у предшколској установи обухвата:

- програмирање, реализацију и унапређивање здравствено васпитних активности, усмерених ка усвајању здравих стилова живота у циљу очувања и унапређивања здравља деце (лична и општа хигијена детета, правилно прање руку, хигијена уста зуба и коже, навике правилне исхране, употреба тоалета, очување здравог окружења и друго,
- праћење општег стања и понашања детета у васпитној групи, правовремено реаговање на промене, издвајање детета и позивање родитеља,
- узимање основних података о здравственом стању детета од родитеља/старатеља праћење општег изгледа детета (преглед коже и видљивих слузокожа, преглед на вашљивост косе, праћење хигијене одевног и постељног рубља, мерење телесне температуре, извајање болесне деце, обавештавање родитеља, позивање надлежне здравствене установе,
- праћење понашања детета за време храњења, игре, неге, одмора и уочавање присуства знакова који упућују на могућност постојања занемаривања, злостављања, односно злоупотребе деце,
- доношење хигијенско епидемиолошких мера у складу са епидемиолошком ситуацијом :
- праћење и саветодавни рад са особљем код одржавања чистоће, температуре, влажности проветрености и осветљености свих просторија у објектима, праћење и саветодавни рад у вези са начином припремања obroка у кухињама, праћење и саветодавни рад са особљем у области допремања obroка из производне кухиње, начина сервирања хигијене прихватног кухињског блока, посуђа и инвентара, праћење и саветодавни рад са особљем код одржавања хигијене санитарних простора, отклањање отпадних материја, вода и друго,
- друге хигијенско епидемиолошке мере, у складу са законом.

Прописима је предвиђено да послове неге и превентивно здравствене заштите обављају медицинске сестре – сарадници на пословима унапређивања превентивно здравствене заштите које имају одобрење за самостални рад надлежне коморе –лиценцу у складу са прописима којима се уређује област здравствене заштите.

Основне мере које медицинска сестра-сарадник спроводи код :

1. Промене општег стања детета у вртићу:

- преузима дете од васпитача, издваја од остале деце и прати опште стање детета,
- спроводи процес здравствене неге у складу са здравственим стањем детета, (мерење телесне температуре, надохнада течности, чишћење носних шупљина од секрета, умивање),
- обавештава родитеља о новонасталој ситуацији ради преузимања детета,

- код деце са повишеним здравственим ризиком (склоност ка развоју фебрилних конвулзија и друга хронична незаразна обољења) реагује у складу са писаним упутством педијатра и обавештава родитеље.

2. У стању виталне угрожености детета:

- указује прву помоћ детету док друго лице позива службу хитне медицинске помоћи и родитеља/старатеља,
- поступа по препорукама лекара из службе хитне медицинске помоћи до тренутка доласка медицинске екипе у предшколску установу и стручног збрињавања детета,
- обавештава надлежне у предшколској установи.

3. У случају физичког повређивања (пад, посекотина, убод, греботине, контузионе повреде, сумње на прелом или угануће):

- указује прву помоћ, штити, односно имобилише повређено место,
- обавештава службу хитне медицинске помоћи и врши надзор над дететом до њеног доласка,
- медицинска сестра или друго лице обавештава родитеља/старатеља детета о насталој повреди,
- обавештава надлежне у предшколској установи.

Дневни увид у хигијенски статус детета подразумева

- непосредни увид у хигијену косе, видљивих слузокожа и коже, хигијену одеће и обуће, на пријему детета и у току дана,
- одржавање дневне хигијене тела, лица и руку детета, одржавање чистоће и пролазности носних шупљина, посебно код деце узраста од 12 месеци,
- праћење спровођења неге детета узраста од 12 до 24 месеца, поступка прања руку, прања и пресвлачења, процеса одлагања прљавог рубља, као и хигијене простора и прибора који се користе,
- праћење и подршка осамостаљивања деце у процесу одржавања личне хигијене и праћење одржавања хигијене простора и прибора који се користи.

Праћење хигијенских и епидемиолошких услова

- одржавање чистоће, температуре, влажности, проветрености и осветљености просторија,
- правилно чишћење и дезинфекција простора и игровног материјала,
- хигијенске исправности, начин припремања, допремања, сервирања и квалитета хране,
- хигијену кухињског простора, посуђа и инвентара,
- хигијену санитарних просторија за децу и одрасле,
- хигијену уређаја и хигијенску исправност намирница и воде за пиће,
- дистрибуцију чистог и прљавог постељног рубља и пелена,
- личне хигијене запошљеног особља.

Вођење документације и евиденције

О спровођењу неге и превентивно здравствене заштите медицинска сестра сарадник на пословима унапређивања превентивно-здравствене заштите води евиденцију у складу са прописима којима се уређује област здравствене документације и евиденције (вођење прописаних табела, образаца, документовање у радним свескама).

Сарадња са педијатријском скупштом Дома здравља

У складу са Стручно-методолошким упутством за спровођење уредбе о националном програму здравствене заштите жена, деце и омладине (Сл.гласник РС бр. 28/09) дефинисано у оквиру здравствене заштите мале деце циљани лекарски преглед врши се:

- приликом првог упућивања детета у предшколску установу,
- после сваке прележане болести детета ,
- после сваког одсуства детета дужег од пет радних дана из предшколске установе.

Од документације обавезна је потврда о здравственом стању детета за похађање предшколске установе, уз уношење разлога одсуства.

Здравствени лист детета у децјем вртићу - попуњава медицинска сестра-сарадник на пословима неге и превентивне здравствене заштите на основу сакупљених и обрађених података од родитеља о здравственом стању детета.

Обезбеђивање и дистрибуција санитетског материјала-обезбеђивање приручне зидне апотеке са санитетским материјалом на основу Акта о процени ризика за радна места и у радној околини и у складу са Законом о безбедности и здрављу на раду и Правилником о начину пружања прве помоћи, врсти средстава и опреме који морају бити обезбеђени на радном месту, начину и роковима оспособљавања запослених за пружање прве помоћи.

Сарадња са Институтом за јавно здравље Ниш

Реализација и праћење санитарно здравствених прегледа радника, бактериолошких прегледа намирница, хемијских и бактериолошких прегледа воде за пиће санитарно-хигијенског режима, хемијско броматолошке анализе намирница..

У складу са Законом о заштити становништва од заразних болести и одговарајућим Уредбама, Одлукама и Закључцима Владе Републике Србије спроводе се мере за спречавање и сузбијање ширења заразних болести у сардњи са Центром за контролу и превенцију болести.

Сарадња са санитарном и здравственом инспекцијом - отклањање примедби, наложених мера-решења здравствене или санитарне инспекције.

Стручно усавршавање медицинске сестре- сарадника на пословима унапређивања неге и превентивно здравствене заштите и медицинске сестре- сарадника на пословима неге и превентивне здравствене заштите подразумева едукацију, Савеза удружења медицинских сестара предшколских установа Србије и одржавање валидности лиценце сакупљањем бодова.

2. РАЗЛИЧИТИ ОБЛИЦИ И ПРОГРАМИ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА

Различити облици и програми васпитно-образовног рада су намењени деци која су обухваћена предшколским васпитањем, обзиром да није било интересовања за ову врсту програма код деце која нису обухваћена.

У оквиру ових програма реализују се програми у облику радионица, па тако имамо смењивање ликовних и драмских активности

Садржаји који се планирају имаће за циљ подршку целокупном развоју детета.

* Негује се индивидуализован приступ детету

* Охрабрује се активан приступ учењу, слобода избора и игра као посебан и највреднији облик учења.

* Афирмише се активност, интерактивност и креативност детета, али и других учесника у васпитно-образовном процесу.

Програмом се подржава развијање концепције отвореног система предшколског васпитања и образовања, првенствено облицима и начинима рада и континуираним унапређивањем праксе предшколског васпитања и образовања.

Сарадња са породицом

С обзиром на значај који има сарадња вртића и родитеља у васпитању и образовању деце организује се сталан и систематски рад на остваривању следећих задатака:

- омогућити јединствен утицај ПУ и породице на развој детета,
- упознати родитеље са научним, педагошким и психолошким могућностима предшколског образовања и васпитања деце, као и неге, здравствене заштите и исхране деце,
- пружити стручну помоћ родитељима у разјашњавању разних проблема који се јављају у васпитању деце.

Породица и предшколска установа у реализацији васпитно-образовног рада морају да се помажу и допуњују.

Задаци програма сарадње са породицом реализују се кроз следеће облике сарадње:

- Општи родитељски састанци,
- Групни родитељски састанци,
- Савет родитеља,
- Трибине за родитеље,
- Контакти са родитељима при пријему и предаји деце,
- Свечаности и изложбе за родитеље
- Организовање радионица за родитеље
- Анкетирање родитеља
- Пано за родитеље
- Учешће родитеља у тимовима.

- **ОПШТИ РОДИТЕЉСКИ САСТАНЦИ**

Општим родитељским састанцима руководи директор, а групним васпитачи одређене групе.

Општим родитељским састанцима присуствују сви васпитачи и педагог и на њима се разматрају питања од општег интереса и значаја за родитеље и вртић као што су:

- Програм рада ПУ
- Извештај о раду ПУ
- План сарадње родитеља и ПУ и друго,
- Програм рада тима за заштиту деце од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања

- **ГРУПНИ РОДИТЕЉСКИ САСТАНЦИ**

Групне родитељске састанке планира и држи васпитач групе. Састанци ове врсте имају карактер договора, предлога и мишљења, дискусија и разговора о проблемима саме групе. Васпитачи су дужни да ураде своје планове сарадње са родитељима и да тачно реализују садржај и предвиде време одржавања родитељских састанака.

Свако од васпитача је обавезан да у току године организује и одржи два родитељска састанка, а по потреби и више.

- **КОНТАКТИ РОДИТЕЉА И ВАСПИТАЧА**

Контакти родитеља при пријему и предаји деце одвијају се свакодневно и имају за циљ редовно међусобно информисање о детету. У овим контактима треба да дође до изражаја међусобно разумевање и договор о даљим мерама које треба предузети у породици и вртићу на плану реализације програма васпитања и образовања.

- **СВЕЧАНОСТИ И ИЗЛОЖБЕ ЗА РОДИТЕЉЕ**

Изложбе су посебан облик колективног информисања родитеља и имају велики значај. Оне пружају могућност родитељима да непосредно визуелно упознају:

- шта деца раде у установи и какви су резултати тог рада,
- какви су резултати рада њиховог детета у поређењу са резултатима остале деце у установи,
- какви су резултати рада и изражајне могућности и које су границе стваралаштва деце одређеног узраста,
- којим се материјалом и прибором користе деца.

Посебно значајно место у сарадњи породице и ПУ имају припремљене и добро организоване приредбе и прославе државних и локалних празника.

У току радне године планирани су следећи јавни наступи:

- "Дечја недеља" - маскенбал
- Нова година,
- 8.март – Дан жена
- 9. мај - Дан установе,
- Завршна приредба предшколаца

- **ОРГАНИЗОВАЊЕ ЗАЈЕДНИЧКИХ РАДИОНИЦА РОДИТЕЉА, ДЕЦЕ И ВАСПИТАЧА**

У току радне године планиране су четири радионице са родитељима: две јесење и две пролећне и то поводом Дана здраве хране, Новогодишња радионица, Осмомартовска радионица и Ускршња радионица.

В. ФИЗИЧКО ОКРУЖЕЊЕ КАО ДИМЕНЗИЈА ПРОГРАМА

Физичко окружење

Простор није нипошто нешто дато по себи, независно од програма, већ обрнуто, он на најдиректнији и најконкретнији начин одражава концепцију програма и мора бити у складу са концепцијом Основа. Због тога васпитач нарочиту пажњу посвећује простору, његовом сталном реструктуирању, развијању, обогаћивању и осмишљавању. Просторно - временска организација се не подређује свакодневним рутинама (обедовање и одмор) већ обрнуто, просторно-временска решења за рутине се прилагођавају и интегришу у програмску концепцију.

Физичко окружење треба да подржава:

- сарадњу и позитивну међузависност
- уважавање посвећености у активности и иницијативе детета
- истраживање, експериментисање и стваралаштво
- различитост
- припадност и персонализованост
- телесни, сензорни и естетски осећај и зачудност.

Простор би требало да садржи ниске полице и преграде, прозирне завесе од различитих материјала, паноа, шатора. Дефинисаним просторним целинама омогућава се деци предвидљивост и сигурност у простору – да знају где се шта налази и да могу да буду самостална и истовремено да се пружа могућност различитих врста истраживања. Колико ће и каквих бити просторних целина зависи од узраста деце, од конкретног простора у датом вртићу, од афинитета и интересовања деце и васпитача као и од пројекта/тема у коју су укључени. Сваку просторну целину васпитач мења и допуњује уношењем различитих средстава и материјала са намером да прошири игру и истраживање деце. Деца за потребе своје игре и истраживања могу да премештају материјале из једне целине у другу.

Осим радне собе, простор реалног програма обухвата и отворен простор за различите активности, игре и истраживања, дворишни простор заснован на природним материјалима, простор целог вртића и коришћење различитих места у заједници као места активности деце.

III ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО ДЕМОКРАТСКЕ И ИНКЛУЗИВНЕ ПРАКСЕ

A. Партнерство са породицом

Сарадња са породицом детета представља саставни део васпитно-образовне делатности предшколских установа. Друштвена улога породице данас намеће специфичности и захтеве који чине да вртић представља место живљења у коме деца

долазе да задовоље своје потребе за социјализованим животом, комуникацијом и сазнањима и као такав вртић је значајан фактор у формирању личности детета и свих позитивних особина које карактеришу личност.

Основни принципи сарадње са породицом базирају се на неговању партнерског односа, поштовању личности и улоге родитеља, широкој понуди разних могућности за укључивање родитеља, уважавању идеја родитеља, идеји да сарадња као процес захтева време, стрпљивост и заједничку одговорност.

Сарадња установе и породице одвија се плански и систематски током читаве године на више нивоа и то на:

- Информативном нивоу (у виду свакодневних или повремених размена информација);
- Едукативном нивоу (обезбеђивање стручне подршке породицама уз подршку стручњака различитих профила);
- Непосредно укључивање родитеља у васпитно-образовни рад (укључивање у процес планирања, реализације и евалуације, радионице);
- Учешће родитеља и одлучивање на нивоу Установе (укључивање и учешће у рад органа и тимова Установе).

Саветовалишта за родитеље – на нивоу Установе не постоји у просторном и организационом смислу, као посебна делатност Установе, али функционише у стручном смислу, кроз подршку и саветодавни рад са родитељима, а обављају га стручни сарадник, директор и васпитачи, свако у свом домену и тимски, када се за то укаже прилика.

Посебна пажња посвећује се обухвату деце из осетљивих група. На основу података из Матичне службе и Дома здравља и Центра за социјални рад, мапирају се деца из осетљивих група и пружа подршка њиховим родитељима да их укључе у редовне програме или неки од понуђених различитих облика и програма.

Б. Повезаност са локалном заједницом

Предшколско васпитање и образовање деце има посебан друштвени значај. Као део и битна институција друштва, предшколска установа остварује добру сарадњу са ужом и широм локалном заједницом.

Једно од основних начела рада предшколске установе је да она истовремено представља животну и васпитну средину. Зато су отвореност према окружењу и уважавање реалног контекста живота, услови квалитетног обављања делатности која јој је поверена уз залагање да се везе са окружењем појачају и продубе. Програми које Установа нуди имају ефекта на дечји развој у оној мери у којој су у њих укључени родитељи и локално окружење.

Веома важну улогу у стварању услова за успешно остваривање циљева и реализацију програма предшколске установе има локална заједница. Она може да помогне да се оствари већи обухват предшколске деце тако што ће обезбедити дворишта и игралишта, простор опремљен по стандардима, а Установа ће са своје стране да иницира низ активности, којима ће омогућити деци, која нису обухваћена предшколским васпитањем и образовањем да доживе део оног искуства које имају деца у вртићу.

Сарадници у непосредној реализацији програма васпитно-образовног рада су: Дом културе Ражањ, Полицијска управа, Дом здравља, Центар за социјални рад, Локална заједница, Црвени крст, основне школе, занатске радње, клубови и удружења...и сл.

Манифестације и културна и јавна делатност

Манифестацијама и јавним иступањем и деловањем у друштвеном животу локалне заједнице, Предшколска установа афирмише дечји свет, дечје вештине, способности, умења, знања кроз различите продукте и креације: реч, слику, цртеж, покрет, рукотворине, песму, игру. Манифестације се плански и систематски организују и то:

На нивоу Установе: Дечја недеља, Дан установе, Свети Сава, обележавање празника (Нова Година, Божић, Ускрс), обележавање Дана жена, обележавање значајних датума, завршна приредба предшколаца...

На нивоу васпитне групе: обележавање рођендана, обележавање важнијих датума.

На нивоу различитих удружења и организација: правилна исхрана, недеља здравих зуба и друго.

Сарадња са културним и спортским институцијама

Сарадња са културним и спортским институцијама употпуњује друштвени контекст развоја деце. По традицији, наша установа планира и негује богату и разноврсну сарадњу са значајним институцијама спорта и културе у општини.

В. Рад са децом и породицама из осетљивих група

Предшколска установа „Лептирићи“ Ражањ препознаје инклузивну културу као темељ развоја хуманог друштва и у том циљу уважава различитост, изједначавањем права све деце на образовање и васпитање.

Реализација програма инклузивног образовања има за циљ унапређење квалитета рада у контексту развијања реалног програма у вртићу кроз:

- уважавање права све деце на образовање кроз инклузивну праксу у дечијем вртићу којом се уважава родна, културна, здравствена и свака друга различитост, развија осетљивост на дискриминацију и посебна пажња посвећује укључивању деце из осетљивих група

- уважавање права деце на активно учешће у образовању кроз усмереност на добробит детета и подршку његовим потенцијалима и активном учешћу у животу вртића

- партнерство са породицом, препознавањем примарне улоге и важност родитеља и породице на раном узрасту

- пуна партиципација деце са сметњама у развоју и инвалидитетом у социјални и културни живот заједнице

- информисање запослених о принципима инклузивног образовања, подизање компетенција запослених за препознавање и пружање додатне подршке.

Мере индивидуализације

На основу педагошког профила у којем су утврђена подручја у којима је потребна додатна подршка, васпитач, стручни сарадник, родитељ планирају мере за отклањање физичких, комуникацијских и социјалних препрека.

Мере индивидуализације остварују се путем:

- разумног прилагођавања простора и услова у којима се одвија активност у предшколској установи (отклањање физичких баријера, осмишљавање додатних и посебних облика активности, израде посебног распореда активности итд.)

- прилагођавање метода рада, дидактичког материјала, начина давања инструкције и задавања задатака, праћења напредовања, начина усвајања садржаја, провере знања, организације ситуација учења, постављања правила понашања и комуникације

- измена садржаја активности у васпитној групи.

Мере индивидуализације спроводе се током процеса образовања и васпитања, као саставни део образовно-васпитног рада васпитача о чему се води педагошка документација.

Индивидуални образовни планови - за децу која, по препоруци ИРК треба да раде по ИОП-у, стручни инклузивни тим за свако дете на основу педагошког профила израђује ИОП који усваја Педагошки колегијум. Документација о ИОП-у је саставни део документовања васпитно-образовног рада.

Г. Транзиција и континуитет у образовању

Преласци у нова окружења као што су: полазак у јасле/вртић, прелазак из јаслица у вртић или из вртића у школу су осетљиви периоди транзиције у којима је континуитет посебно важан. Пре свега деци је потребан континуитет у односу са значајним блиским одраслима и континуитет пажње васпитача који добро познаје дете, тумачи и реагује на његове поруке. Васпитач омогућава детету да искаже своје намере, слободно се игра и истражује. Истовремено му даје сигурност за упуштање у шири спектар односа и активности са новим особама и у новим ситуацијама. Питање континуитета није питање идентичности већ усклађености односа у различитим окружењима и активностима. Континуитет не подразумева једнаке врсте искустава у различитим окружењима и са различитим особама, већ непротивречност и повезивање различитих врста искустава, повезаност са животним контекстом и претходним искуствима детета.

Прелазак детета из јаслица у вртић и из вртића у школу је важан корак у животу детета и породице. Повезивање јаслица/вртића и школе, медицинских сестара васпитача/васпитача, родитеља и учитеља у циљу размене информација и упознавања са особљем школе и новим простором сматра се добрим начином припреме детета и породице.

Деци је потребно:

- да прелазак у нову средину има ослонац у ономе што им је блиско и познато
- да нову средину упознају са особом за коју су везана и у коју имају поверење
- да се сусрећу са искуствима која су блиска њиховом породичном животу и култури
- да су окружена познатим предметима
- да им нови одрасли показују да су она важна и да им посвећују индивидуализовану и персонализовану пажњу
- да имају прилику да изразе своја осећања и страхове и деле са другима своје искуство породичног живота у новој средини.

IV ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО РЕФЛЕКСИВНЕ ПРАКСЕ

A. Заједница рефлексивне праксе: Развој праксе и професионални развој

Развијање рефлексивне праксе је континуирани процес преиспитивања теоријских и властитих полазишта и сопствене праксе кроз односе сарадње, поверења и размене са колегама, породицом и децом; повезивањем са другим практичарима, истраживачима и стручњацима у покретању зајдничких истраживања о питањима која су релевантна за праксу предшколске установе и која су у функцији развијања програма, у складу са концепцијом Основа. Стручно усавршавање и професионално оснаживање васпитача, медицинских сестара-васпитача и стручног сарадника се заснива на наведеном полазишту.

На основу *Закона о основама система образовања и васпитања („Сл.гласник РС“, бр.88/2017, 27/2018, др.закони и 10/2019, 6/2020, 129/2021)*, наставник, васпитач и стручни сарадник, са лиценцом и без лиценце, дужан је да се стално стручно усавршава ради успешнијег остваривања и унапређивања образовно – васпитног рада и стицања компетенција потребних за рад, у складу са општим принципима, као и за постизање циљева образовања и стандарда постигнућа.

Стручно усавршавање васпитно-образовног кадра остварује се кроз разноврсне облике и активности, како на нивоу, тако и ван Установе и у складу је са:

1. Личним плановима професионалног развоја запослених

Медицинске сестре – васпитачи, васпитачи и стручни сарадници израђују Лични план професионалног развоја који садржи: опште податке о запосленом, планиране облике стручног усавршавања у Установи и ван ње, време остваривања. За израду овог плана, потребно је сагледати сопствене компетенције, потребе, интересовања и реалне могућности.

2. Резултатима самовредновања установе

Резултати самовредновања у претходном периоду упућују на то да је потребно континуирано и плански радити оснаживању васпитног особља за критичко преиспитивање праксе кроз заједничка истраживања и процес рефлексije. Установа треба да буде место заједничког учења са колегама, критичког преиспитивања и вредновања праксе вртића који се одвијају у планирано време- место континуираних промена, учења и развоја.

3. Приоритетима Развојног плана Установе;

У Развојном плану установе су дефинисани приоритети:

- Стварање подстицајне и изазовне средине за игру и учење деце
- Подршку грађењу односа у вртићу (вршњачких, међу децом различитих узраста, са родитељима, другим одраслима, окружењем)
- Развијање тема и пројеката у функцији подршке дечијем учењу и развоју
- Грађење културе заједништва
- Размене и рефлексije између тимова јаслица и вртића

4. Приоритетним областима стручног усавршавања важним за развој образовања и васпитања, које доноси министар

Министар одређује приоритетне теме стручног усавршавања сваке друге године.

Теме стручног усавршавања и професионалног развоја у складу су са савременим токовима васпитно-образовног система, савременом концепцијом предшколског

васпитања и образовања, развојним циљевима и задацима, резултатима самовредновања, као и са потребама запослених. Посебан акценат је на оснаживању васпитног особља за имплементацију нових Основа програма „Године узлета“.

Стручно усавршавање васпитно-образовног кадра на нивоу установе

Стручно усавршавање васпитно-образовног кадра на нивоу Установе дефинисано је Годишњим планом стручног усавршавања Предшколске установе „Лептирићи“ Ражањ. Годишњим планом одређени су облици стручног усавршавања које предузима Установа у оквиру својих развојних активности.

У оквиру пуног радног времена запослени на пословима образовања и васпитања има право и дужност да сваке школске године:

- 1) оствари **најмање 44 сата стручног усавршавања које предузима** установа
- 2) похађа **најмање један програм стручног усавршавања** који доноси министар или одобрени програм из Каталога програма стручног усавршавања, за које, када су организовани радним даном, у складу са Законом и посебним колективним уговором, има право на плаћено одсуство;

3) учествује на најмање једном одобреном стручном скупу

Облици стручног усавршавања **на нивоу Установе** су:

- индивидуалне активности медицинских сестара - васпитача, васпитача и стручних сарадника (извођење угледних активности – радионица, истраживања);
- активности на нивоу стручних органа (Васпитно - образовно веће, Стручни актив васпитача и медицинских сестара – васпитача, Стручни тим за инклузивно образовање, Тим за самовредновање...);
- учешће у пројектима, истраживањима, активностима које организују друге институције;
- приказом стручне књиге, приручника, дидактичког материјала, стручног чланка
- менторство.

Стручно усавршавање васпитно-образовног кадра ван установе

Стручно усавршавање васпитно-образовног кадра ван установе оствариваће се учешћем у програмима стручног усавршавања који се остварују извођењем:

1. Програма обуке –акредитованих семинара –
2. Стручних скупова:
  - Стручних конференција медицинских сестара васпитача предшколских установа Србије (јесењих, пролећних и окружних) које организује Удружење медицинских сестара предшколских установа Србије;
  - Стручних конференција васпитача (јесењих, пролећних,окужних и међународних) које организује Савез удружења васпитача Србије;
  - Стручних сусрета стручних сарадника и сарадника предшколских установа Србије које организује Удружење стручних сарадника и сарадника Србије;
  - Конференција;
  - Конгрес, Сабор
  - Саветовања;
  - Симпозијума;

- Округлих столова;
  - Трибина;
  - Вебинара.
3. Летњих и зимских школа
  4. Стручних и студијских путовања
  5. Пројеката мобилности менторства у оквиру студентске праксе

Васпитачи, медицинске сестре васпитачи могу учествовати и у:

- АКТИВНОСТИМА КОЈЕ ПРЕДУЗИМА МИНИСТАРСТВО надлежно за послове образовања, Завод за унапређивање образовања и васпитања, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, Педагошки завод Војводине, Центри за стручно усавршавање;
- АКТИВНОСТИМА КОЈЕ СЕ ОРГАНИЗУЈУ НА МЕЂУНАРОДНОМ НИВОУ у области образовања и васпитања, односно учешћем на међународним семинарима, програмима обука и стручним скуповима везаним за образовање и васпитање;
- АКТИВНОСТИМА КОЈЕ ПРЕДУЗИМА ВАСПИТАЧ И СТРУЧНИ САРАДНИК у складу са личним планом професионалног развоја а за које има право на плаћено одсуство од 3 дана (24 сата);
- АКТИВНОСТИМА КОЈЕ ОСТВАРУЈУ ВИСОКОШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ на основу програма у оквиру целоживотног учења.

Медицинска сестра – васпитач, васпитач и стручни сарадник за учешће у акредитованим програмима обука и стручним скуповима добија **уверење** са одређеним бројем бодова.

Стручно усавршавање осталих запослених

Остали запослени се континуирано стручно усавршавају у складу са приоритетима (сарадници, радници рачуноводства, радници кухиње...)

Праћење остваривања стручног усавршавања

Запослени се стручно усавршавају у складу са Годишњим планом стручног усавршавања. Установа води евиденцију о сталном стручном усавршавању васпитача, медицинских сестара-васпитача и стручног сарадника.

Директор обезбеђује услове да се запослени усавршавају и подстиче њихов професионални развој.

Тим за професионални развој прати и вреднује реализацију Плана стручног усавршавања и унапређивања васпитно – образовног рада, примену знања стечених на обукама/семинарима којима се оснажују компетенције васпитача и документовање наведеног. Тим води евиденцију о сталном стручном усавршавању васпитача, медицинских сестара-васпитача и стручног сарадника.

Васпитачи, медицинске сестре-васпитачи и стручни сарадници воде евиденцију о стручном усавршавању:

- а) лични план професионалног развоја,
- б) радна биографија,
- в) извештај о стручном усавршавању и напредовању,

Запослени у одређеном облику чува најважније примере из своје праксе – има портфолио професионалног развоја.

Б. Јавно деловање

Предшколска установа заступа интересе деце, представља и промовише свој рад, како на нивоу општине тако и шире. Кроз разноврсне садржаје промовишу се различити модели, облици рада и услуга које Установа пружа, као и планови за даљи развој и напредовање. Континуирано и систематски се остварују садржаји у оквиру јавног деловања:

- Ажурирање интернет сајта и facebook странице Установе;
- Промоција рада Установе путем средстава јавног информисања и видео бима у центру града
- Учешће у културном-јавном животу;
- Израда промотивног материјала;
- Учешће на стручним сусретима васпитача,
- Учешће на изложбама, ликовним конкурсима на општинском, регионалном, републичком и међународном нивоу;
- Сарадња и размена примера добре праксе у оквиру Нишавског и Расинског округа;
- Организовање предавања, трибина, радионица за родитеље/из домена делатности Установе;
- Израда лифлета и других облика штампаног материјала;
- Организовање информативних и едукативних родитељских састанака;
- Презентација рада Установе путем панорама за родитеље;

В. Вредновање кроз праћење и документовање остваривања предшколског програма

Праћење и вредновање остваривања Предшколског програма Установе одвија се у складу са Општим основама предшколског програма.

Праћење остваривања предшколског програма реализује се на више нивоа (на нивоу групе, тимова и актива, Установе, Министарства.) и кроз различите технике и облике рада:

1. Праћење на нивоу групе обухвата:

1. Праћење учења и развоја детета и
2. Праћење како се развија програм.

Праћење и вредновање се остварује КРОЗ ДОКУМЕНТОВАЊЕ.

1. Процес учења и развоја детета прати се и документује кроз дечији портфолио. Кроз портфолио се документује напредовање детета којим се истиче шта су јаке стране детета; дечија перспектива ситуација, активности и догађаја; начини пружања подршке детету, нарочито када су у питању деца из осетљивих група. Сврха праћења детета није процењивање његових могућности и постигнућа, него потпуније разумевање дететовог развоја и учења и на основу тога пружање сталне подршке добробити детета.

Његова функција је:

- да се представи богатство и различитост дечијих идеја и начин на који деца виде и разумеју себе и свет око себе и своје учешће у дечијем вртићу;
- да деца развијају самопоуздање, осећају се прихваћено, уважено и подстакнуто да даље истражују, када виде да се документује и показује оно што они испробавају, стварају и оно о чему размишљају;

- да пружа могућност да се кроз документоване ситуације дете враћа различитим ситуацијама учења, да их поново тумачи и да слуша запажања других,
- да васпитач прати и истражује начине на које подржава учење деце и њихово учешће у развијању програма;
- да се остварује сарадња са породицом кроз грађење поверења, дијалог и заједничко учешће.

За документовање кроз индивидуални портфолио могу се користити: различите скале и друге технике посматрања и праћења, групне и индивидуалне приче за учење; продукти и искази детета настали у консултовању са децом; продукти детета настали у игри и у оквиру теме/пројекта; фотографије, видео и аудио записи настали у различитим ситуацијама који су детету посебно важни.

2. Развијање програма кроз теме/пројекте се документује кроз тематски/пројектни портфолио који садржи план развијања теме/пројекта и причу о теми/пројекту.

Сврха праћења развијања програма је континуирано грађење квалитета програма предшколског васпитања и образовања.

Његова функција је:

- да васпитач критички преиспитује усклађеност програма са концепцијом Основа програма и принципима датим у Основама;
- да васпитач развија рефлексивни приступ пракси самостално и у сарадњи са колегама кроз преиспитивање односа између уверења и намера наспрам праксе;
- да васпитач континуирано преиспитује стратегије које користи у развијању реалног програма кроз димензије властитих поступака, организације физичке и социјалне средине, начине учешћа деце;
- да обезбеди континуитет у развијању програма кроз стално повезивање дечијих искустава и сазнања као и поступака и увида васпитача;
- да промовише програм и омогућава професионалној и друштвеној заједници да се потпуније упозна са програмом вртића и тиме их подстакне на допринос и учешће.

Током развијања теме/ пројекта, васпитач:

- израђује са децом почетне и процесне паное;
- документује фотографијама или забелешкама промене у физичкој средини током развијања теме/пројекта, поједине активности деце у оквиру теме/пројекта, ситуације у којима се деца посвећено нечим баве, ситуације заједничког учешћа, места у заједници на којима су деца учила, дечије продукте;
- могући су и други начини документовања као што је заједничко прављење сликовница, видео клипова, брошура, постера, инсталација у простору;
- користећи прикупљену документацију током процеса развијања теме/пројекта, васпитач прави причу са пратећим фотографијама којом документује реализовану тему/пројекат. Учешће деце, породице и других учесника у праћењу програма.

Васпитач у сарадњи са различитим учесницима у програму документује ситуације које они виде као важне, чиме обезбеђује више перспективност у развијању програма, боље разумевање и ослањање на идеје и интересовања деце и других и уважавање деце, показивањем да њихове идеје и допринос сматра вредним и важним. Документација је доступна и чини основ за дијалог.

Вредновање квалитета реалног програма

Стручни сарадник и васпитачи заједно преиспитују квалитет програма кроз вредновање реалног програма у његовим носећим димензијама: средина за учење; квалитет односа; заједничко учешће; подршка диспозицијама за учење; инклузија;

различитости и демократске вредности; сарадња са породицом и локалном заједницом. Оваква врста самовредновања не служи за процену рада васпитача и стручних сарадника већ су подаци добијени на овај начин основ за заједничко промишљање и промене праксе.

2. Праћење и вредновање на нивоу Установе обухвата:

- Праћење кроз ЕВИДЕНЦИЈУ - записнике и извештаје са актива вртића
- Праћење кроз ЕВИДЕНЦИЈУ - записнике и извештаје председника тимова, актива, педагошког колегијума и Васпитно-образовног већа.

1. Стручни органи - Педагошки колегијум, Васпитно-образовно веће, стручни активи васпитача и медицинских сестара-васпитача, Актив за развојно планирање и други активи и тимови старају се о обезбеђивању и унапређивању квалитета васпитно-образовног рада установе; прате остваривање предшколског програма; старају се о остваривању циљева; развоја компетенција; вреднују резултате рада васпитача и стручних сарадника и решавају друга стручна питања васпитно-образовног рада. Евиденција рада наведених стручних органа, кроз записнике и извештаје, је основ за праћење остваривања постављених циљева, задатака и садржаја.

Евалуација планираних програмских циљева, задатака и садржаја заснована је на посматрању, евидентирању, извештавању и информисању, који су у функцији преиспитивања васпитне праксе-реалног програма у односу на постављене циљеве у Основама програма «Године узлета».

Директор образује стручна тела и тимове, усмерава и усклађује рад стручних органа у установи.

- Разматрање и усвајање ДОКУМЕНАТА Установе - Развојног плана, Предшколског програма, Годишњег плана рада, Плана стручног усавршавања, Плана самовредновања, Извештаја о реализацији развојних циљева, Извештаја о раду Установе, Извештаја о стручном усавршавању и Извештаја о самовредновању- на стручним, саветодавним и руководећим органима у Установи.

- Примену инструмената за самовредновање и вредновање рада - упитника, протокола, графикана, анализа, приказа и увид у записнике са састанака стручних органа.

Евалуација остварености Предшколског програма врши на нивоу Установе кроз: Годишњи извештај о васпитно-образовном раду Установе, Годишњи извештај о реализацији Развојног плана Установе, Годишњи извештај о самовредновању Установе. Затим, на нивоу реализације појединих редовних и различитих програма и манифестација које се реализују у Установи.

Евалуација остварености Предшколског програма се реализује применом инструмената за самовредновање и вредновање рада у одговарајућим приоритетним областима. Користе се Записници са Стручних актива, Педагошког колегијума и Васпитно-образовног већа. Од инструмената се користе упитници, протоколи, графикони, анализе, прикази и сл.

Најдетаљније сумирани резултати евалуације су систематизовани у Годишњем извештају Установе о реализацији васпитно-образовног рада, Извештају о реализацији Развојног плана и Годишњем извештају о самовредновању рада Установе.

Документа Установе разматрају се на Васпитно-образовном већу. Чланови су у прилици да прате и вреднују реализацију постављених циљева, задатака и садржаја рада Установе.

Савет родитеља прати остваривање постављених циљева, задатака и садржаја разматрањем предлога Предшколског програма, Развојног плана и Годишњег плана рада; разматрањем извештаја о остваривању програма васпитања и образовања, Развојног плана и Годишњег плана рада, спољашњем вредновању, самовредновању; разматрањем и праћењем услова за рад установе, услова за учење и развој, безбедност и заштиту деце.

Управни одбор Установе разматра поштовање општих принципа, остваривање циљева васпитања и предузима мере за побољшање услова и остваривање васпитно образовног рада; доноси Предшколски програм, Развојни план, Годишњи план рада, План стручног усавршавања и усваја извештаје о њиховом остваривању, вредновању и самовредновању.

Директор организује и врши инструктивно-педагошки увид и прати квалитет васпитно-образовног рада и предузима мере за унапређивање и усавршавање рада васпитача и стручних сарадника.

3. Праћење и вредновање ван Установе обухвата:

- Разматрање и усвајање докумената Установе - Развојног плана, Предшколског програма, Годишњег плана рада, Плана стручног усавршавања, Плана самовредновања, Извештаја о раду Установе, Извештаја о стручном усавршавању и Извештаја о самовредновању

- Стручно-педагошки надзор

- Документа Установе се разматрају и усвајају на нивоу локалне самоуправе Општинском већу и Скупштини општине, и достављају се надлежном министарству/Школској управи Ниш, што говори о томе да се праћењем и вредновањем рада Установе баве надлежни органи који се уједно и старају о обезбеђивању и унапређивању услова за развој васпитања и образовања и унапређивању квалитета.

4. Самовредновање

Вредновање квалитета рада установа врши се кроз самовредновање и спољашње вредновање. Спољашње вредновање обавља тим просветних саветника - спољашњих евалуатора Министарства просвете, науке и технолошког развоја. Самовредновање је континуирани процес преиспитивања постојеће праксе који се спроводи систематски и транспарентно унутар установе од стране запослених и служи за унапређивање рада запослених и развој установе у циљу остваривања добробити.

Самовредновањем Установа оцењује квалитет програма васпитања и образовања и његово остваривање, све облике и начин остваривања васпитно-образовног рада, стручно усавршавање и професионални развој, услове у којима се остварује васпитање и образовање, задовољство деце и родитеља, односно других законских заступника.

Самовредновање се обавља према Плану самовредновања кроз четири области квалитета: Васпитно-образовни рад, Подршка деци и породици, Професионална заједница учења и Управљање и организација. Спроводи се сваке године по појединим областима квалитета а сваке пете године - у целини. Избором кључне области креира се Годишњи план самовредновања.

Годишњи план самовредновања је саставни део Годишњег плана рада установе. Доноси на основу процене стања у установи и њиме се утврђују предмет самовредновања, предвиђене активности, временска динамика, носиоци, извори доказа (инструменти и технике самовредновања), очекивани исходи (примери доказа остварености показатеља).

Циљ самовредновања је обезбеђивање квалитета рада у предшколској установи. Поступком самовредновања се кроз вредновање сопствене праксе и сопственог рада,

одређују развојни приоритети и циљеви. Самовредновање треба да буде позитиван процес и да доноси позитивне ефекте кроз подстицање добре праксе, помагање запосленима да препознају сопствене вештине и стручност и омогућавање заједничког учења и професионалног развоја. Оно укључује и захтева критички приступ према пракси и отвореност за преиспитивање и промену.

У оквиру процеса самовредновања спроводи се континуирано информисање интересних група - стручних актива и тимова о резултатима самовредновања, формира се обједињена база података за самовредновање на основу израђеног инструмента, израђује извештај, прати остваривање предложених мера за унапређење квалитета рада на нивоу свих вртића и установе, израђује извештај о процесу праћења квалитета рада, врши евалуација спроведених мера за унапређење квалитета рада на основу извештаја, врши евалуација Акционог плана тима за самовредновање и израђује Акциони план Тима за самовредновање за наредну годину, врши избор области самовредновања и израђује План самовредновања.

У самовредновању учествују сви запослени у Установи, стручни органи, Савет родитеља, васпитачи, стручни сарадници, директор и Управни одбор. Самовредновање спроводи Тим за самовредновање кога чине представници васпитача, стручни сарадник представници стручних органа, Савета родитеља и Управног одбора. Директор именује чланове тима на период од годину дана. Радом Тима за самовредновање руководи председник тима који се бира из редова чланова тима. Активности тима, динамика и носиоци реализације дефинисани су Акционим планом рада Тима за самовредновање.

Методологија самовредновања се спроводи се на основу „Правилника о вредновању квалитета рада установа” („Службени гласник РС“, бр.72/09, бр. 52/2011, бр. 10/2019); и „Правилника о стандардима квалитета – I Стандарда квалитета рада предшколске установе” („Службени гласник РС“ - Просветни гласник, бр. 14/2018 од 02.08.2018.) године издатим од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја.

Тим за самовредновање прикупља, анализира и обрађује податке који се односе на предмет самовредновања и врши процену квалитета предмета самовредновања на основу обрађених података.

Циљ рада Тима за самовредновање је преиспитивање праксе, рефлексације искустава и откривање фактора који поспешују унапређивање професионалног рада свих запослених у Установи. На овај начин се, из улоге рефлексивног практичара сагледава пракса, детаљније упознаје како на различите начине, у конкретним условима, могу да се разматрају индикатори и на основу тога промишља о акцијама које ће унапредити рад.

Тим за самовредновање доставља директору Извештај о самовредновању квалитета рада установе а директор исти подноси Васпитно-образовном већу и Управном одбору. Извештај о самовредновању садржи опис и процену остварености стандарда и показатеља квалитета рада установе, предлог мера за унапређивање рада установе и начине праћења остваривања предложених мера.

ЗАКЉУЧНЕ КОНСТАТАЦИЈЕ

Предшколским програмом дефинисана је пракса предшколске установе „Лептирићи“ Ражањ којом се стварају услови за реализацију квалитетног програма васпитно-образовног рада са децом предшколског узраста. **Предшколски програм** служи као оријентир на основу којег Установа израђује Годишњи план рада и Развојни план установе.

Полазишта **Предшколског програма** садржана су у концепцији Основа програма којом се одређује пракса предшколске установе и димензије програма предшколског васпитања и образовања кроз: теоријско-вредносна полазишта, циљеве и разумевање контекстуалне природе васпитно-образовног програма.

Предшколски програм ПУ „Лептирићи“ Разсањ усвојен је на седници Управног одбора одржаној дана 12.09.2025.године и заведен под деловодним бројем: 409

Директор

М. Анђелковић
Марија Анђелковић

Председник Управног одбора

М. Стевановић
Мирослав Стевановић

У Разсању, 12.09.2025.